

Dues dites populars:

Demà serà un altre dia Després d'un temps en ve un altre

L'esperit de síntesi

Era el 5 d'agost darrer que a *La Publicitat* un amable corresponent, una signatura que no coneixia, impugnava un treball meu publicat en aquell mateix diari sobre la follia del món modern. Aquest contraoïment, el senyor Francesc Ferrer, venia a dir que les bestieses del món modern no havien d'ésser considerades com a tals, sinó com a temptatives o provatures per a millorar qualsevulla cosa; després de tals assaigs sempre es líquida l'operació amb algun avantatge. Aquestes provatures són estimables també pel que tenen d'heroic, pel dolor amb què són portades a cap.

En els anteriors conceptes reconeixera tot-hom la teoria de la recerca científica, la qual no cal contrariar, la qual no es pot contrariar sense desbarbar. També s'hi reconeixen ressabís de l'anhel etern que sacseja totes les joventuts, l'anhel d'ésser del seu temps, de no retrogradar, la tan sana voluntat de destruir modes de sentir, de veure i d'actuar, els quals per raó d'anacronisme, ja han prescrit i esdevenen noïbles. Però, és que en parlar de la follia del món modern no combatia pas aquestes anhelos de la joventut eterna. És que, d'altra banda, les provatures del món modern no tenen res de científiques: si en aquestes provatures hi ha experimentació, ella no té res de comú amb la experimentació científica, ans n'és, al contrari, la seva negació: la intuïció s'hi veu substituïda per la rauxa o la pensada, i la preparació, la propèdèutica, per la improvisació.

No sé pas si en tot temps i en tot lloc l'experimentació es féu amb el predomini de la rauxa i de la improvisació, però tot fa suposar que no, que les persones posades al cap de qualsevulla acció universal o nacional, al davant de tota mena d'empreses col·lectives, empreses de l'esperit o empreses de l'acció, eren gent impositada de llur responsabilitat, carregada de virtualitats, preparada, i així mateix llur capacitat reconeguda palpablement. I les excepcions d'aquesta sàvia organització serien per a confirmar la regla. Avui dia són tantes les persones posades a opinar i de seguida a dirigir sense investidura de cap mena que, de no haver augmentat enormement el nivell de les intel·ligències en aquests darrers trenta anys, posem per cas, per força haurien hagut de pujar a la tribuna pública una considerable quantitat de plagues, de xarlatans i de simples. Jo crec que el to intel·lectual ha baixat en aquests trenta anys darrers; i aquesta intel·ligència disminuïda havent d'ésser repartida en una major suma de dirigents ha donat un quocient de follia. No ens enganyem amb autollances ni atorguem massa crèdit nosaltres mateixos a nosaltres mateixos: siguem exigents amb nosaltres i amb el nostre temps que està fracassant. Per aquest camí no trobarem sinó guany. Ja hem somiat prou; ja ens hem evadit prou; ja hem dit i redit prou que la intel·ligència és una nosa; ja hem loat massa la follia per a no rectificar a la vista del desastre, ja han pogut per durant massa temps i ben impunement ésser predicades tals insanitats: la provatura de les provatures ja és feta.

L'experimentació continuarà, gràcies a Déu, però caldrà que al capdavant reaccionem per tal d'experimentar com cal, amb el cop d'ull de l'expert, amb l'indispensable esperit de síntesi, aquest esperit que les gèneres actuals semblen haver perdut. Ja està bé que cada moment de la nostra vida vagi adaptant-se a la renovada pauta de l'evolució, però que aquesta adaptació sigui deserta i experta, que el punt de partida per a la conquesta de noves posicions sigui màximament garantit pel cop d'ull controlador de l'esdevenidor, per l'esperit de síntesi. Quan el curander, o l'inventor de cubismes i sobrerrealismes, o l'empescador de falòries s'aixequi d'entre nosaltres com un il·luminat i vulgui imposar les seves absurditats, nosaltres no reincidim a vacillar de nosaltres, a dubtar del nostre esperit de síntesi; no anéssim pas a atorgar de nou crèdit al que ens apareix absurd o tèrbol. Si no tenim el cop d'ull cert que sintetitza i analitza alhora l'error, valgu'ns almenys el rudimentari esperit de síntesi per acceptar solament a precari aquell monstre que ens tempta, per a poder analitzar-lo i poder refusar-lo a consciència.

El senyor Francesc Ferrer acabava el seu escrit amb el paràgraf següent, paràgraf ben característic també de la desviada mentalitat de les promocions modernes. «En un món suprasensible existeixen uns valors. Hi ha uns valors lògics, uns valors ètics, uns valors estètics, uns valors religiosos... No és

A la pàg. 2: El miratge del cinema. Els camins de la il·lusió, per Ernest Cusap.

A la pàg. 3: Un savi. Santiago Ramón i Cajal, per C.

Un polític. Raymond Poincaré, per Tiggis.

A la pàg. 5: Quan els homes de teatre s'apleguen. Després del Conveni Volta, per Joan Ramon Masoliver.

A la pàg. 6: Cinc articles sobre Kant—II. L'apriorisme kantí, per Francesc Pujols.

Els Dijous — Blancs

REFUGIS

Obert de dia i de nit, el bar ha hagut de tancar també per la vaga revolucionària. Les tauletes de marbre rodones, tan amigues del llapis de Xavier Nogués, són fermades amb cadena al llindar, com una gosada, i diríeu que clapeixen i udolen en sentir-se privades de llur activitat funcional. Els cossis de bambús que posaven una discreta cortina verda entre els vianants i els consumidors es troben arrambats a la façana, conscients de llur actual insignificança i sense esma de marcar el tremoligraciós que és l'essència de llur vida. Desgraciats de portes de ferro, tot l'any innecessàries, els cancells primis han estat reforçats amb posts transversals i amb els bastidors dels cartells de les curses de braus. Al batent de l'entrada al magatzem, hi ha, mig dissimulat, el bàrman en mànegues de camisa, convençut que així s'associa millor a l'aspecte general, i en veure passar algun client, li somriu tot fent-li pas.

A dintre, l'atmosfera es pot tallar. El fum espès de fàries i fluixos entela els miralls fins a l'aparença de planxes de llautina; les ampolles de licors i vins de marca que circunden l'establiment s'amaguen darrera un nívol dens; la remor òssia de les fitxes del dòmino cessa al ritme del troteig intermitent.

—Aquests tres sembla que vénen de la banda de Santis.

—Són de la Plaça d'Espanya, on s'ha fet forta l'Aranxa Obrera.

Entra un altre contentut i anuncia que acaba de passar un taxi rabent, ple de ferriets, en direcció a Gràcia. Al saló dels encontres confidencials, una dona elegant cau en basca i el seu amic cuita a fer-li beure un antiespasmòdic. Quan torna en si, exclama:

—Quanta sang, quanta sang!
Els flirteigs experimenten l'angoixa d'un amor sense felicitat i es mustiguen sota la calçada de la dissort ciutadana. L'habitual pebeter de perfums rars i de torteros d'espècies, recer de delectacions, és envoltat pel dolor i el rimmet es dilueix en les llàgrimes. Els col·loquis íntims es fonen dins la conversa ampla. Només un taciturn persisteix en el seu isolament, amb un llibre demunt el vellador.

—No us canseu la vista! —li diuen en to dolç.

—Doncs, mireu, si no se'm refressiu massa, us en llegiria un tros.

I fou en aquella nit de revolució que un lletraferit escampà planerament, entre un auditori anodí, aquests pensaments de Pascal: «El present no ens interessa mai. Anticipem l'esdevenidor perquè és massa lent a venir i per tal d'apressar el seu curs; o bé evocuem el passat per tal d'aturar-lo com a massa pròxim. Som tan imprudents, que vaguem en els temps que no són nostres i no fem gens en l'únic que ens pertany; i tan vans que somiem en aquells que ja no són res i deixem escapar, sense reflexió, l'únic que subsisteix. És el present gairebé sempre ens afolla. El cel·lem del nostre esguard perquè ens afligeix; i si ens és agradable, ens sap greu de veure com s'escorre, i se'ns acut disposar les coses que no estan al nostre abast per a un temps que no tenim cap seguretat d'encalçar. Que cadascú examini el seu pensament. El trobarà sempre ocupat en el passat i en l'esdevenidor. No fem gairebé mai en el present; si hi fem, no és més que per a pendre'n la llum i apercebre l'esdevenidor. El present no és mai el nostre objectiu. El passat i el present són els nostres mitjans; solament l'esdevenidor és el nostre objecte. És així que no vivim mai, però esperem viure...»

—Prou, prou, que ens atabales —féu un plaga.

Ningú, però, no gosà riure. El lector havia registrat una nota greu en les ànimes. Una canonada retrunyí dintre l'acròpolis i tothom estremí. — S.

JOAN SACS

MIRADOR INDISCRET

L'ase mitjancer

Pocs dies abans de la revolució, un propietari penedenc que passa llargues temporades a la seva masia, havia comprat un ase per tal d'anar a cercar aigua a la font d'aquelles rodalies, una mica apartada.

El dissabte històric, en comunicar el masover a l'amo que tots els tractes quedaven romputs, se li apropià també el ruc: —Si voleu aigua, d'ara endavant hi hauréu d'anar vos mateix i carregar amb els càntirs.

El dilluns següent, a entrada de foc, l'amo es trobà l'ase fermat a la porta del seu estatge particular.

No fou necessària cap més explicació per a fer les paus.

El mateix que els altres

En parlar de les coses de Catalunya, la premsa francesa segueix dient disbarats, potser per a no perdre el costum.

Un dels periòdics no n'hem llegit de major tamany, és *Le Populaire*, de París.

Aquest diari, en donar compte dels principals fugitius catalans que travessaren la frontera, anomenava els senyors: «Canturri, diputat de la S. E. O.; Durgel, secretari d'En Dencàs; Espagna, ex-governador civil de Barcelona...»

El que té gràcia és que *Le Populaire*, abans de donar aquesta llista, protestava de les «informacions fantasistes» publicades, respecte dels al·ludits fugitius, per la resta de la premsa parisenca.

Es preferible el vaixell

Abans d'ésser detingut, el senyor Azaña, fou visitat al seu refugi per un amic íntim. Per no desvetllar sospites, tement ésser vigilat, hi anà amb bigoti postís.

L'objecte de la visita era el següent: Per un mitjà químic senzillíssim, l'amic oferia a l'ex-President del Consell la seguretat de tornar-se ros i, per tant, desconegut.

—Prefiero que me prendan! —li contestà, sec, el senyor Azaña.

Repòrter a la moderna

Un periodista el nom del qual ens callarem per tractar-se d'un casat, explicava l'altra nit a uns companys que havia descobert la manera de saber exactament tot el que pugui passar respecte al compliment de la sentència dels condemnats de Montjuich.

—M'he fet novio —contava— de la miyoneta de...

Ací el nom d'un militar que ha tingut intervenció en els processos del comandant Pérez Farràs i el capità Escofet.

—Quines noves ens dones avui, doncs? —féu un dels companys.

—Aneu-vos-en a dormir. Avui no hi ha res de nou. Acabo de telefonar a la Paquita. —Hola, amor mio!, li he dit. El senyor se ha acostado, m'ha respost. I ja ens hem entès.

Adéu, toros!

Paul Laborie, el suposat assassí del director del Palacé de París, ha estat lliurat ja a les autoritats franceses.

La seva extradició havia estat assenyada per al passat dilluns, dia 22, però la guàrdia civil el conduí el dia abans a la frontera.

Tres policies franceses que s'havien de fer càrrec del detingut, arribaren ací el diumenge.

—Ens hem avançat de vint-i-quatre hores —explicaven a un amic— per tal de poder anar aquesta tarda als toros.

Poc després s'assabentaren que Paul Laborie es trobava camí de Portbou.

Telegrafieren ràpidament a la frontera i sortiren més que de pressa en el tren de les sis de la tarda.

Laborie estava abatut. Tingué esma, però, per a fer una frase:

—Si us descuideu, me n'haig d'anar sol a París!

Aquest Sr. Hurtado!

La detenció de Paul Laborie a Barcelona proporcionà, indubtablement, un èxit periòdic a *La Publicitat*.

Mentre la policia francesa cercava Laborie per la regió de Burdeos, l'esmentat diari iniciava, el dia anterior a la detenció, un sensacional reportatge sobre la presència de Paul-aux-belles-dents a la nostra ciutat.

—Aquest Paul Laborie —exclamà, rient, un redactor de *L'Opinió*, en llegir el reportatge—, el deu tenir l'Hurtado amagat a casa seva, a punt de fer-lo aparèixer quan li convingui.

L'endemà, Paul Laborie era detingut. —Ho veieu? Ja ha sortit! —comentà, a la seva tertúlia, l'al·ludit redactor de *L'Opinió*.

Brigada criminal i tot

El reportatge de *La Publicitat* sobre Paul Laborie el féu el redactor Josep Maria Planes.

Feia ja alguns dies que hi treballava, ajudat per un altre repòrter del diari, Joan Tomàs.

Millor dit: feia algunes nits. Cap allà la una de la matinada, En Planes i En Tomàs abandonaven cada dia la redacció del carrer de Barbarà i acudien a celebrar unes misterioses entrevistes a diversos bars del barri de les Drassanes.

—La brigada criminal del diari es posa en acció —observà una de les nits, quan se n'anaven, un de llurs companys.

Noves per retruc

No content amb la informació que li havia tramés una agència sobre la detenció de Paul Laborie, un gran quotidià parisenca trucà per telèfon, demanant detalls, a la redacció d'un col·lega barceloní.

—Paul Laborie detingut? No en sabem res.

En efecte, a mitja nit, l'al·ludit col·lega barceloní no sabia res de la detenció de Paul Laborie.

El providencial cop de telèfon de París li estalvià una planxa.

Bona gent

En un poble de la costa, un socialista i un carlí es guardaven una amistat particular molt ferma, pel fet d'haver estat condeixebles.

—Ja ho saps —es deia l'un a l'altre—, si en res et puc ésser útil...

I ambdós somrien per sota el nas, pensant cadascú poder prestar un servei superior a l'antipoda.

El dia 6, el socialista estengué un sal·conduct al carlí per tal que pogués traspassar el terme sense molèsties. El dia 8, el carlí féu gestions eficacíssimes per a deslliurar el socialista.

—Poble més pacífic que aquest no el trobareu pas enlloc! —exclamava el cafeter d'una entitat política, tot despenjant el rètol del balcó per a posar-n'hi un altre al cap de quinze dies.

Vetllant per l'ordre

L'Ajuntament de Masnou, abans dels últims fets sediciosos, era integrat per una majoria de l'Esquerra Republicana de Catalunya.

Cap al tard del dissabte tràgic, un grup de Barcelona anà a l'esmentat Ajuntament i hi col·locà la bandera d'Estat Català, bandera que al cap de poca estona era tretta pels propis regidors de la majoria.

—Masnou és una vila tranquil·la i no vol més de cap —deia el regidor senyor Bosch—. Si bé vam treure la bandera, en canvi vam cridar tot seguit les forces vives del poble, el rector i fins els presidents de les societats recreatives. El que ens interessava per damunt de tot era de vetllar perquè no s'alterés l'ordre...

Pell de gallina

Aquest mateix regidor de Masnou —un bon xicot manyà d'ofici i pare de família sense tara—, era tal el pànic que tenia, que fins no gosà a pendre part en una subscripció particular que els seus companys de treball obrien per tal de beneficiar amb l'import de la setmanada a un altre company detingut pel motiu de trobar-se regidor de Montcada a l'hora dels fets.

—Oh! Ja veureu —deia—. I si les actuals autoritats ho saben, que he posat en aquesta subscripció, i em detenen? A vosaltres, ara, us voldria veure en el meu lloc! Estic segur que a tots se us posaria la pell de gallina...

La Setmana Gastronòmica

Es llàstima que s'hagi suspès la I Setmana Gastronòmica perquè prometia ésser saborosa, com el seu nom indica.

Heus ací algunes anècdotes, anteriors als fets que han motivat la seva suspensió, i algunes altres suspensions!

En el sopar que els organitzadors de la I Setmana Gastronòmica Catalana van donar a les autoritats i a la premsa, a can

—Ja m'ho pensava que faria mal temps!

EL MIRATGE DEL CINEMA

Els camins de la il·lusió

Llibre, hi havia molts artistes. En una taula es van reunir Enric F. Gual i Camps-Ribera, els quals intervenen activament en l'organització d'aquesta setmana gastronòmica.

Tot va anar bé, en aquest sopar, fins a l'hora dels discursos. Presidia el senyor Sabater. Portava el discurs escrit, i el llegia, però es veu que tot plegat li embotava la vista.

En Gual va morir-se definitivament d'esglai quan el senyor Sabater va dir: —...substitueixo el senyor Sala, president efectiu, que es troba absent de Barcelona, però que està de nosaltres present entre nosaltres...

En Gual, després, tenia una feina enorme a aclarir que ell no havia escrit tal cosa i a fer córrer que el senyor Sabater es veu que és un visionari.

Però el sopar havia estat certament bo i el senyor Sabater va ésser molt aplaudit. Després va parlar un cambrer en nom dels seus companys. Immediatament, un cuiner. El cambrer va fer un discurs molt llarg en un to de reunió de sindicat.

El cuiner es va indignar d'aquesta confusió certament lamentable. Deia, a tothom qui trobava, i, és clar, quasi tothom era periodista, en aquell sopar: —Ja es veu que aquest senyor, com a periodista, deu menjar molt malament, que confongui un cuiner amb un cambrer.

Després del discurs del senyor J. Maria Massip, conseller de Governació de l'Ajuntament, i quan ja tothom s'alçava per anar-se'n, el senyor Joaquim Montero, que ocupava, no sabem per què, un recó de la taula de la presidència, es va posar a fer un discurs. Digué que havia de parlar un periodista, també, en aquell acte i que, per això, ell s'havia alçat per dir-ho. I va anar parlant, parlant...

Quan va haver acabat, un redactor de Las Noticias, que ja porta ben bé quaranta anys d'assistir, com a periodista, a banquets, deia, en un grup: —El senyor Montero és un periodista novell, tot i tenir els cabells blancs. Encara no sap que els bons periodistes van als sopars, s'atipen i callen.

Persuasíó

A la biblioteca de l'Ateneu, a desgrat de posseir per duplicat el Diccionari General de la Llengua Catalana de Pompeu Fabra, no hi ha manera de poder-lo heur mai; és més sollicitat que una publicació rica i guapa. Aleshores, hom ha d'acontentar-se amb un de segon ordre.

—Us donaré el Vallès — diu En Costa. —Voleu dir? —Sí, home; «com el Vallès no hi ha res!»

Que visquil!

Fa uns quants dies que a Granada es celebra la processó de la Virgen de las Angustias. Segons un periòdic local, assistiren unes quaranta mil persones a l'acte religiós, «las cuales no se cansaban de hacer aclamaciones y de lanzar gritos y vivas».

—Pue, qué quieres que gritasen? Viva la Virgen!

Cada dia, amb una profusió atterridora, surten, en tots els indrets del país, empreses, entitats i bones ànimes disposades a treure partit de la il·lusió desentrenada que senten milers de ciutadans i ciutadanes per a eclipsar els més enlluernadors estels del setè art.

El més bo, però, és que aquest sacrifici pot fer-se tot i fent veure que no és cap negoci, sinó que és més aviat un desig desinteressat d'afavorir la producció nacional, tan necessitada en estos momentos de valiosos elementos personales, hoy ignorados, y abundantes entre nuestros aficionados...

En tots aquests concursos pot donar-se per descomptada una clàusula que si fa no fa sol dir: «Els concursants hauran de trametre'ns una o algunes fotos, fetes precisament als estudis del notable fotògraf (aquí el nom del soci industrial), que farà un preu especialíssim (i tant!)», etc.

Aquesta darrera condició sol anar tan dissimulada com calgui entre la polsegura d'una pedanteria esperançadora: «Queremos resolver este problema, de hoy, de ayer y de mañana, de que el que tenga condiciones pueda ser artista de cine, pueda ver satisfechas sus nobles aspiraciones al mismo tiempo que la producción nacional encuentre sus gloriosos intérpretes».

D'una manera inflexible, comencen a rebre's tot seguit centenars, milers de cartes i fotografies, fetes aquestes precisament en l'estudi del fotògraf tal... i tot plegat formarà una veritable muntanya de pintoresca prosa destinada a arribar a l'açada del cove on ha de dormir l'oblit més sedant i depurador. Es reben, a més a més, bon nombre de segells de correus d'alguns ansiosos que volen saber el resultat.

Nosaltres hem tingut ocasió, i no ens l'hem volgut deixar perdre, d'escorcollar els records d'un concurs llunyà, i ens hem enternit davant l'eufòrica sinceritat dels injustament preterits. Ara els volem oferir, com un premi de consolació, l'honor de la publicitat.

Una bruna d'ulls negres, després d'aclarir que compta tan sols 22 anys, que pesa 55 quilos i mida 1'59 metres, ens mostra obert el seu cor de bat a bat:

«Soltera y con un solo hermano... «Amo todas las artes, pero más que todas juntas el arte mudo. Por eso, precisamente por esa oculta adoración al arte, porque comprendí ya desde niña que no podía ser artista sin una cultura regular, fué por lo que me resigné a emprender el camino de los libros que mis padres (ignorantes de mi vocación) me trazaban. Pero siempre fija la mente... y el alma en un más allá fascinador.»

«Y he pasado así unos años largos... Un que es titula Don Juan escriu, en nom d'ell mateix i de dues noies: «Nosotros componemos un trio, una morena y una rubia y un Don Juan tímido. Estamos dispuestos a sacrificar el hogar y placeres mimos y pamplinas de los padres, sedientos de triunfo y de libertad, de posiciones que deseamos y estamos convencidos son envidiadas por el resto de desgraciados que aun aprovechando sus cobardes para emprender la marcha hacia el triunfo deseado que disfrutan los contados Ases de la Pantalla.»

«Nosotros estamos completamente decididos a salir de esta vida monótona y familiar, estamos deseosos de aventuras, de sorpresas, de triunfos, de desengaños, de intranquilidad, de lujos, de miseria.»

«Estamos dispuestos a jugarlos en el momento que ustedes nos elijan...» Després aclareix que no els és possible de trametre fotografies (malament) i segueix amb una descripció del trio:

«Morena (aquí el nom), ojos grandes y vivos, cara intachable, pechos moderados y altos, cintura pequeña y una línea... que ni la del Norte, pantorrillas premiadas en un concurso.»

«Rubia (nom)... en una palabra, es una Lupe Vélez con 16 años.»

«Don Juan Chistoso (nom de l'interfecte, que, com es veu, ja renuncia a dir-se tímid)... que de una regla le hace un chiste

con una curva (què deu voler dir?), domina tres idiomas, la mayoría de los deportes y no le tiene miedo ni a su padre con el bastón henarbolado (textual), además disfruta de un físico que un Ramón Novarro es un Chevalier a su lado, con 20 años.»

Un altre concursant diu que, atenent tan sols a la seva desmesurada afició:

«...espero me perdonarán dela mala letra y de los Borriones, yo en esta carta quisiera demostrarles toda mi afición por el cine ino me doy cuenta de mi letra.»

Referint-se a les seves condicions personals, afegeix:

«Idiomas que hablo, valenciano y nacional.»

«Deportes que cultivo — Fot-ball — Pelota — sabiendo andar en Bici.»

De Melilla, la ciutat que ofereix major contingent de concursants, sense que puguem explicar-nos el motiu, n'hi ha un que diu:

«Muy señor mio, tengo el honor de saludarlo bajo este concurso que acaba de organizar...»

«Deportes que practico: futbol, pelota bolos y estoy terminando el dibujo lineal.»

«Conocimientos que poseo, de todo un poco, Labores artísticas, Zarzuela, opereta, vodevil y toda clase de bailes, algunos con perfección como la jota aragonesa, de bailes regionales y el Charleston de los llamados de postín.»

«Nota, también sé hacer el salto de la rana.»

Una presumpta ingènua diu:

«Ni mi mamá ni mi familia saben ni una palabra de lo que quiero ser ¿y qué dirían si vieran mi fotografía en los diarios?»

«Tengo 38 años...»

«Pues bien, con esta carta sólo procuro evitar un disgusto antes de tiempo si han de elegirme que me publiquen, porque las penas con pan son menos y como tengo confianza en mi misma, con cuatro caricias conquistaría a mi mamá y eso de triunfar, ganar mucho dinero, claro que cuesta! pero qué? no he subido siempre a las montañas a donde muy pocas amigas del colegio lo han conseguido a pesar de ser mucho más altas que yo?»

«Pues bien, aquí me hacia la misma cuenta, una cuesta llena de abrojos y espinas que hay que hir (sic) sacando una a una para llegar a la cima. ¿Que no soy guapa? Ah! pero tengo mucha voluntad.»

Una alemanya que viu a Melilla (es veu que el mal s'encomana) diu, amb un lèxic dels contes alemanys de Bagaria:

«Puede Ud. ayudarme a mi? Creo que jo tengo condiciones por el film. Valor tengo bastante y belleza no es unica condition por una buena artista. Tengo energia y fuerza. Pero no tengo dinero. Jo trabajo por una película sin escuela. Por que no? Hay muchos casos en Alemania, soy el tipo de los españoles.»

Això darre- suposem que ho diu per allò de la falta d'escola.

Per acabar d'alguna manera, ja que les cartes d'aquesta mena mai no s'acabarien, volem remarcar que responem de l'autenticitat de totes les que hem reproduït i volem explicar un cas curiós que manifesta més al viu l'empenya dels que somien ésser artistes de cinema.

El director d'un diari que darrerament ha celebrat un concurs d'aquests, l'endemà d'obrir-lo, va rebre una visita extraordinària.

A la porta del seu pis havia trucat un home estrany que portava barret fort i duia a la mà dreta una targeta de visita i a l'esquerra un colom viu; a més a més, un paraigua — tancat, naturalment — li penjava del braç. A la minyona que li havia obert la porta, va dir-li:

—Señora, perdone que no me quite el sombrero porque llevo, como puede verse, ambas manos ocupadas.

Després, tot allargant la targeta a l'esmerada minyona, afegeí:

—Diga al señor director, de parte de este señor (cop de targeta), que soy un servidor, padre de Chiquilín Europeo, que ahí tiene esta paloma.

I se'n va anar, però tot just començava a baixar els graons, l'home que es repensa, torna i diu:

—Señora, diga al señor director que si Chiquilín (mi hijo) es elegido, le traeré una gallina.

I la producció nacional va com va i com sap tothom, i mentrestant encara és tot sol Rafael Arcos a fer malbé pel·lícula, mentre no es resolgui aquest terrible problema ade hoy, de ayer y de mañana.

ERNEST GUASP

(Les fotografies — entre elles la de la ingènua de trenta-vuit anys — que acompanyen aquest article, són triades de les innumbrables rebudes pels organitzadors del concurs.)

LAPERITIV

Segle XIX. — Fa temps que lleigeixo amb molt interès les llargues cròniques que publica Pio Baroja sobre fets i personatges del segle XIX ibèric. Moltes d'aquestes cròniques han estat reunides en el volum darrer de Baroja titulat Siluetas románticas. L'autor de tants llibres d'imaginació com és Pio Baroja, va recalcant cada vegada més la seva predilecció o la seva passió per la història neta i pelada, tan despullada de crítica i de retòrica com es vulgui i atinent-se a la part humana, viva i directa dels fets i dels personatges. A mi em sembla molt interessant i molt útil aquest treball literari de Baroja. Com a poeta que és, i amb el seu temperament anàrquic de tirar al dret, d'anar al gra i deixar la palla decorativa, resulta que la història contada per ell agafa uns colors càlids i unes oposicions de llum i d'ombra que arriben a donar la sensació de la veritat, cosa que difícilment es troba en els llibres històrics que s'escriuen avui dia, plens de responsabilitat i d'erudició, però magres de substància poètica i de valor emotiu. La crònica del segle XIX ibèric és desconeguda per la majoria d'homes que han passat per les universitats. Se'n té un ressò o una visió vaga i fragmentària, però el segle XIX, el més dramàtic i el més apassionant de la vida del nostre país, en molts aspectes és tan poc conegut com les èpoques remotes dels claudres romànics i dels freres que es pelaven de fred entre una plata de cigrons i un sac de doctrina aristotèlica.

I el més curiós d'aquest segle XIX ibèric és que encara viu amb totes les seves característiques i totes les seves conseqüències dins del marc biològic del nostre país.

El fet de no haver passat Espanya pel colossal suplici de la guerra deu ésser, sense cap dubte, la causa d'aquesta permanència de mentalitat de segle XIX que encara es respira pertot arreu. Jo no sóc pas d'aquells que creuen que les grans catàstrofes històriques canvien la pell dels pobles i de les persones de la mateixa manera que es canvia la pell de les serps, crec poquíssim en tota mena d'evolucions i cada dia m'agrada més encarar-me amb l'ànima i la literatura dels antics; però, si més no, és evident que aquestes catàstrofes històriques liquiden procediments en la vida política i social dels pobles. Després de la guerra, hem vist que a Europa les coses anaven al ritme del progrés material, creat i imposat per la guerra, fins les invencions i experiments de caràcter polític, els grans negocis, les grans estafades, tot el bo i el dolent que ha tingut un cert crit i una certa ressonància després de la guerra s'ha vist inflat d'una altra química i d'una altra pitòcia distintes d'aquelles que s'utilitzaven en el segle XIX.

A Espanya no passa res d'això. Tots els intents i totes les provatures sobre la crosta peninsular agafen un aire de paròdia. Aquí hem sentit el ressò de la guerra, n'hem sentit les conseqüències, però no l'hem viscuda definitivament i dolorosament perquè la guerra liquidés tot allò que ha liquidat en altres països.

Aquesta importància que encara té el segle XIX entre nosaltres, la podem apreciar a cada moment, i sobretot en els moments de crisi i de catàstrofe com els que vivim ara. L'hem pogut apreciar d'una manera claríssima durant tots els darrers anys de dictadura i de república. És evident que a Espanya, en un moment determinat ha sortit un home amb un feix d'idees i de bones intencions sota el braç, preocupat pel destí d'imposar un ritme a les coses, que s'acostés al ritme creat per la guerra arreu d'Europa. Però és evident també que aquest home, sigui qui sigui, ha fracassat i les seves idees i les seves bones intencions han estat malversades estèrilment, perquè ha topat amb la massa irreductible, tan sentimental, tan olla, tan pintoresca i tan anàrquica com convingui, que representa la nostra herència del segle XIX.

Això passa i ha passat en tots els camps, des del més progressiu al més reaccionari, perquè en tots els camps hi ha homes carregats d'idees i de bones intencions. L'experiment per ara és completament inútil, i les figures polítiques que s'adapten més a la mentalitat i al gust del país ibèric són, sense cap mena de dubte, les que porten més acusades totes les gràcies i totes les tares del segle XIX. A mesura que s'ha anat apuntalant la república, han anat apareixent en el nostre horitzó actual les ganyotes, les reverències i els somriures d'aquelles siluetas románticas evocades per Pio Baroja. I és molt possible que tot es resolgui amb una desesperada fórmula segle XIX, però sense la poesia i el color d'època, d'una manera més grisa, més trista, més cansada.

JOSEP MARIA DE SAGARRA

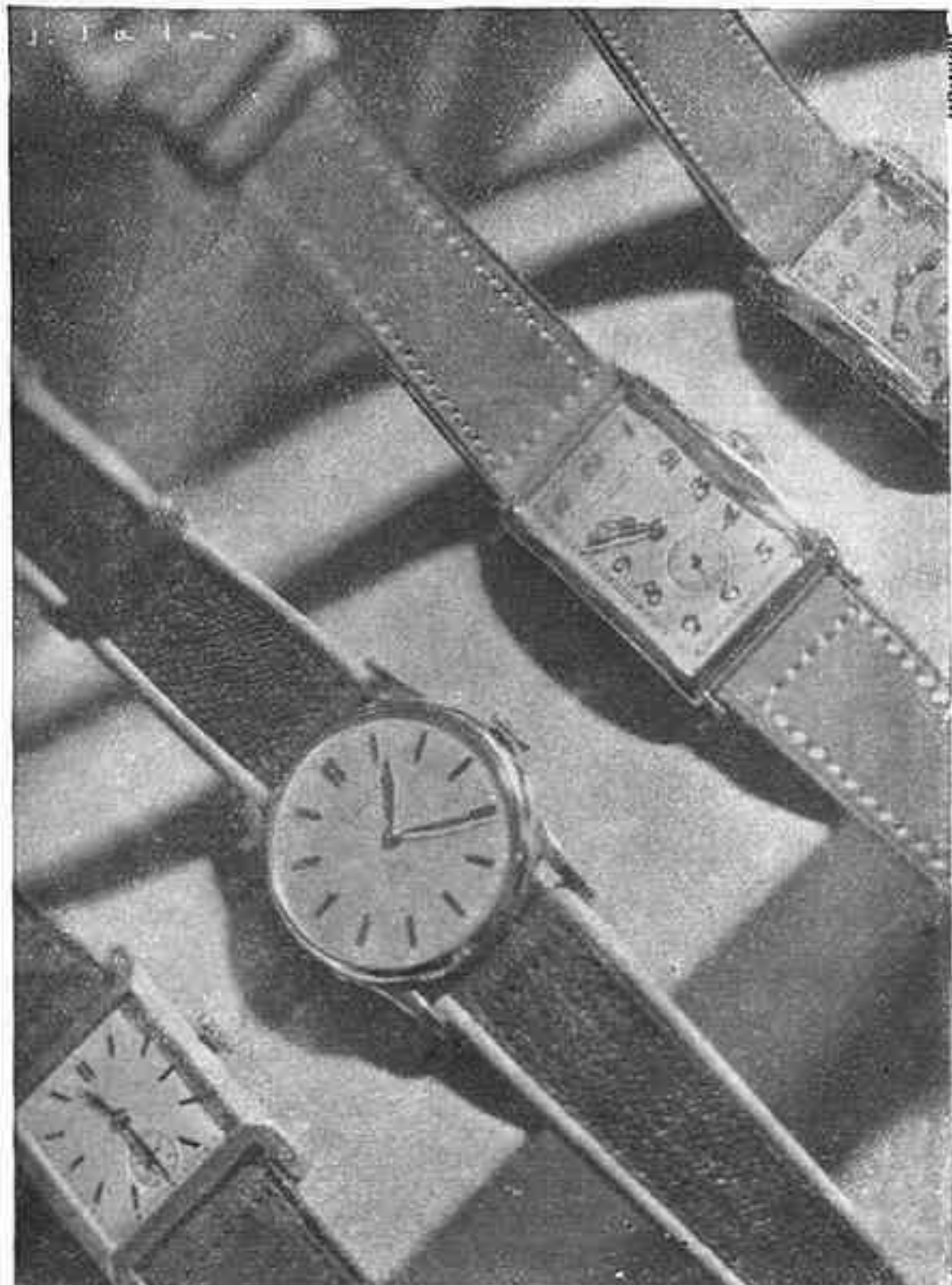
Solament IMPERMEABLES i ABRICS DE CUIRO FABRICA BALMES 18 PACAREU i SERINYA, S.A.

GUTENBERG, S.A. Fàbrica de maquinària per a les Arts Gràfiques Nàpols, 215 - Telèfon 55723 BARCELONA

malafre sastre ronda sant pere 24 telèfon 18835

malafre sastre ronda sant pere 24 telèfon 18835

malafre sastre ronda sant pere 24 telèfon 18835

Rellojge vol dir precisió

Recordeu amb precisió un nom:

J. Roca RELLOTGER P. de Gràcia, 18

J. R O C A

UN SAVI

Santiago Ramón y Cajal

L'hivern de 1914, mentre a Europa hi havia desencadenada una guerra espantosa, a Barcelona es passava una epidèmia de tifus que, combinada amb una oportuna vaga universitària, avançà més d'un mes les vacances de Nadal. Malgrat el tifus i les vacances, al laboratori de la càtedra de Zoologia de la Facultat de Ciències, uns quants xicots de bona fe s'iniciaven en les meravelles de la histologia sota el guiatge d'un malaguanyat deixeble de Cajal que els encomanava una admiració il·limitada envers el

En ocasió d'una certa cerimònia, aquest darrer — que fou president de l'Ateneu Barcelonès i escriví diversos treballs referents a història de la medicina a Catalunya — evocà, en el seu llenguatge tan pseudo-arcaïtzant com ple de castellanismes, l'estada de Cajal a la nostra ciutat. D'aquells temps és la fotografia que publiquem, feta a Vallensana, en una excursió a la recerca de larves de salamandra per a estudiar la carioquinesi.

Fou a Barcelona on Cajal escriví els seus

Cajal, en 1890, a Vallensana, amb els Drs. Manuel Duran i Ventosa, Josep Maria Bofill i Pitxot i Josep Maria Roca

prestigi més sòlid de la ciència espanyola. El curs següent, aquells xicots havien d'estudiar histologia amb el llibre de text de Cajal i, de passada, podien sentir com un catedràtic pintoresc, que explicava anatomia en una forma merament memorista i tenia tant d'horror al cadàver com fluència retòrica estereotipada, deia:

— ¿Què dirian vostres del home que ha vençut a Cajal en unas oposicions? (Expectació facciosament admirativa en l'auditori.) ¡Pues este hombre soy yo!

I seguia l'explicació del cas, ornada amb tots els tòpics més rebregats i curulla de sinònims els darrers dels quals eren olegats per uns aplaudiments que tenien tant d'habituals com d'insincers, en aquella càtedra que després havíem de recordar llegint, en l'autobiografia de Cajal, que aquest, estudiant, no assistia a classe d'obstetrícia perquè la càtedra d'aquesta assignatura a Saragossa no tenia clínica de parts!

El fet que es puguin citar dades així, i en gran abundor, sobre l'ensenyament mèdic a l'Espanya del segle XIX—i d'abans; alguna cosa en diem en un article aparegut aquí mateix sobre el cirurgià català Antoni de Gimbernat—, fa encara més sorprenent l'aparició d'un Cajal en un ambient científic tan sordid i tan anticientífic. De molt hi havien de servir la seva tossuderia aragonesa i el seu menyspreu a les comoditats de la vida, no pensant mai en altra cosa que en les seves investigacions.

La tossuderia, ja li venia de família. El seu pare, cirurgià — una mica més que barber — d'un poble aragonès de mala mort, vingué a peu a Barcelona i tingué la sort de trobar un barber de Sarrià que li donés feina i li permetés d'estudiar per a obtenir el títol i anar a exercir a un poble navarrès on s'havia d'ajudar a viure amb el que caçava. En aquest poble nasqué, en 1852, Santiago Ramón y Cajal.

Però no explicarem pas la seva biografia, que amb ben poques diferències, tots els diaris han publicat i que és fàcil de trobar en qualsevol enciclopèdia o, millor encara, en els *Recuerdos de mi vida*, escrits per ell mateix quan tot just vorejava la cinquantena.

Tampoc no citarem els seus treballs ni les seves distincions i títols científics, encara que amb la llista d'ambdues coses podríem omplir tota una pàgina.

Ni tan sols, en atenció al pintoresc, ens entretindrem sobre la seva infància entremaliada, que feia suposar tan poc que aquella criatura rebeca estigués destinada a l'estudi, que son pare el castigà posant-lo d'aprenent barber i sabater. En efecte, qui ho havia de dir que l'autor d'aquella *Estratègia lapidària* que ha quedat inèdita, exponent del salvatge entreteniment, per sort ja en decadència, d'apedregar-se la quitxalla, havia de fer-se cèlebre amb altres obres, creant, sense mestres ni mitjans, una ciència novella a la qual havia d'aportar la més formidable contribució!

Més aviat ens deturariem, si tinguéssim prou dades, en l'estada, pels volts de 1890, de Cajal a Barcelona, obscur i desconegut, vivint en un pis barutat de la Riera Alta — després pogué traslladar-se al carrer del Bruc —, ajudat a viure per uns quants deixebles voluntaris als quals donava lliçons d'histologia. Hi havia, entre aquests, els Drs. Pi i Giberi, Bofill i Pitxot, Manuel Duran i Ventosa, Gil Sallor, Alvar Esquerdo, Duran i Trinxeria, Font i Torné, Joan Freixes i Josep Maria Roca.

primers treballs destinats a l'estranger, que trametia a la revista que Krause publicava a Göttingen; on publicà la seva *Revista trimestral de Histologia normal y patológica*, que començà a aparèixer en maig de 1888 i de la qual tirava 60 exemplars. Des de Barcelona sortí, en tercera, amb el microscopi i les preparacions a la maleta, cap al Congrés de la Societat Anatòmica Alemanya, on ningú no havia de fer cas d'un històleg d'un país de tan poc prestigi científic, fins que aconseguí interessar el més famós dels històlegs alemanys, Kölliker, que exclamà, davant l'expectació general: «Senyors, acabo de descobrir un gran savi! És diu Cajal!»

Aquest gran savi havia guanyat a dures penes algunes oposicions a magres places, n'havia perdudes d'altres, havia hagut de menester tota la seva tossuderia racial i tota la seva passió envers la ciència, i resignar-se a viure en una quasi misèria, ja que, lliurat de ple a les seves investigacions, no exercí mai de metge i, una vegada que podia guanyar diners, a València, estudiant l'hipnotisme, deixà córrer la clientela que començava a tenir perquè ja havia satisfet la seva curiositat. Sort de la seva passió científica i del menyspreu per tot l'extern a ella, que li permeté casar-se tan bon punt guanyà un sou de cent vint-i-cinc pesetes mensuals!

Els seus deixebles barcelonins instaren l'Ajuntament perquè creés un laboratori la direcció del qual assumiria Cajal, però les gestions no reeixiren i l'històleg guanyà una càtedra a Madrid, on havia de residir sempre més i prosseguir, cada vegada amb més intensitat i prestigi, la seva meravellosa carrera científica.

D'haver-se quedat a Barcelona, s'haurien modificat les opinions de Cajal, centralista de soca i arrel? Potser no, perquè sembla que el seu caràcter no s'ha modificat pas al llarg del temps, i ha seguit sempre igual a ell mateix, tipus del savi clàssic, distret, poc curós de l'abillament, eixugant els portaobjectes amb el faldó esquerre del jaqué, menyspreant tota pompa exterior, esquerp, sectari de la sinceritat. En la seva obra encara inèdita, *El mundo visto a los ochenta años*, és tan centralista com sempre, pel que n'hem pogut conèixer. Però almenys tingué el bon gust de no ficar-se en política i de refusar la cartera de ministre d'Instrucció pública que en 1906 li oferí Moret, allegant que tenia massa feina per a ocupar-se de frivoltats polítiques!

Al cap i a la fi, el que d'ell compta és l'obra científica, i per això, en aquell discurs abans alludit, el Dr. Josep Maria Roca — que no es voldria reconèixer perquè li escrivim el nom sense h — feia constar que havia acceptat l'encàrrec de fer-lo perquè no semblés que ell, avell catalanista històric sense eufemismes ni atenuacions regionalistes, es negava a fer el emerescut elogi d'un centralista convençut, especialment tractant-se de Catalunya.

Aquesta i altres opinions de Cajal tenen tan poc a veure amb la seva obra científica, com certes anècdotes i mormuracions sobre determinades febleses de l'edat projecta que no seran consignades en cap biografia, ofegat tot plegat per la vàlua i la quantitat de la seva tasca d'històleg, desenrotllada en més de seixanta anys de laboratori, l'ull aplicat a l'ocular del microscopi, tot engatgant de tant en tant, admirativament, una interjecció molt aragonesa. C.

Mirant a fora

El judici de l'adversari

Sieburg, l'autor d'aquell Déu és francès? de què tant es parlà uns anys enrera, ha dedicat, des de la Frankfurter Zeitung, aquestes paraules a Barthou:

«La seva mort trágica, i el gest coratjós amb el qual provà instintivament de protegir el rei, obliguen al respecte aquells mateixos contra els quals anava dirigida la seva política: nosaltres, els alemanys. És exacte que Barthou fou l'obrer infatigable d'un nou aïllament d'Alemanya. Però ha fet aquesta política, no pas perquè volia una Alemanya sòlidament continguda o posada a part, sinó perquè no creia el seu país prou fort encara per a desafiar aquesta jove força demoniaca.

«No ha tingut odi a Alemanya, i, altrament, tots els sentiments mesquins li eren estranys. Tampoc no ha treballat amb la convicció que Europa pugui tenir un sentit sense Alemanya. Però considerava Alemanya perillosa, i no volia que França parlés directament amb nosaltres, abans d'haver assolit el nivell de seguretat diplomàtica i militar que li semblava indispensable.»

Poincaré i Giraudoux

Quan Jean Giraudoux publicà *Bella, llibre de clau on Poincaré no és gaire ben tractat* sota el nom de Rebendart, hom es preguntava com reaccionaria l'home d'Estat, que tenia un caràcter viu, si no agre.

—Bella — va dir Poincaré — és segurament la millor novel·la de Giraudoux.

—Però — li deia algú —, no us hi heu reconegut?

—No! — replicà —. No sóc tan dolent com això.

Però segurament li devia coure una mica la figuració que d'ell havia fet Giraudoux, si aquest judici sobre l'estil de l'autor de *Bella* és, com pensem, posterior a l'aparició de la novel·la:

—L'estil és com les ungles. És més fàcil tenir-lo brillant que net.

El preciós llegat

Charles Dullin, l'animador del teatre de l'Atelier, en tornar a casa seva troba el seu secretari d'allò més content:

—Senyor Dullin — li diu —, el notari Tal ha telefonat sobre un testament.

Dullin prova de telefonar al notari, inútilment, algunes vegades, fins que el pot haver:

—En efecte, hi ha una deixa per a vos.

—Qui l'ha feta? De quant és?

—No us ho puc dir per telèfon. Serà millor que em passeu a veure...

Dullin va a cal notari i rep un voluminós rotlle de paper.

—Què dimoni és això?

—L'herència; una obra en un acte que us deixa M... , que acaba de morir.

I Dullin sosté que aquesta és una nova situació dramàtica, no consignada entre les trenta-sis inventariades per Georges Polti en el seu curiós llibre.

Vida teatral polonesa

Si hem de creure el que llegim, el teatre a Varsòvia no és gaire freqüentat. Talment, que, en una estranya recent, a la sala no hi havia mitja dotzena de persones.

El director, que contemplava, abans d'algair el teló, l'aspecte desolat de la sala, exclamà:

—Ningú! Sembla la tercera representació!

Cortesia

Quan fou elegit a la més alta magistratura de la República, Doumergue tenia un gat siames anomenat Grigri, que apreciava molt i la fotografia del qual sortí en alguns diaris.

Doncs bé, entre el xàfec de felicitacions arribades a l'Elisi, una targeta deia: «Moumoutte i Sama, gats siamesos, feliciten Grigri de tot cor», i seguia l'adreça. El propietari dels animals guardava l'anonimat.

Greu conflicte per al secretari: a qui respondre?

El president feu enviar la resposta de Grigri a «M. Moumoutte et Sama», a l'adreça indicada. I es diu que la carta arribà.

—A qui escrivis?
—No ho sé; encara no he fet el sobre.
(L'Il·lustré, Lausanna)

UN POLITIC

Raymond Poincaré

La mort de Raymond Poincaré, al cap de pocs dies de la trágica de Barthou, ha adolorit no solament tot França, sinó que ha impressionat el món sencer, perquè el nom de l'ex-president de la República Francesa va lligat indissolublement a un dels més remarcables períodes de la història del món. Molt s'ha escrit en tots els diaris del món sobre aquest gran desaparegut; però, què es pot dir d'un home les memòries del qual han quedat interrompudes a l'onze volum? Nascut a Lorena, a Bar-le-Duc, el 20

un govern d'unió nacional del tipus del que ara presideix Doumergue. En aquell moment, la situació econòmica del país era gravíssima i justificava totes les alarmes. Poincaré, amb gran traça i gràcies a la confiança que sempre havia sabut inspirar, pogué portar a bon terme la seva obra de sanejament econòmic i l'estabilització del franc.

***

Després d'aquest rapidíssim resum de la vida de Poincaré, volem parlar de dos punts cabdals, que en certa manera són els que coneixem més, sia per coneixement de primera mà, sia per les converses que tinguérem l'honor de sostenir amb el gran home d'Estat. Són la visita que féu, com a president de la República, a Saint Petersburg — després Petrograd i ara Leningrad — i l'ocupació del Ruhr, decidida per ell com a cap del govern.

Els alemanys han volgut sostenir que aquella visita al tsar Nicolau era encaminada a preparar la guerra, i per això ells l'avançaren a fi de tenir avantatge. Posats a acceptar aquesta versió, també es pot admetre que l'atemptat de Sarajevo havia estat preparat per agents alemanys a fi de provocar l'esperat *casus belli*. Però ja és prou sabut com tots els elements de judici desmenten aquella versió que ara s'ha tornat a fer circular. La qüestió de les responsabilitats de la guerra ha estat prou debatuda i és ja evident que el viatge de Poincaré a Rússia tenia el doble objectiu de consolidar les relacions franco-russes i establir un pla defensiu en cas de guerra provocada per Alemanya. Les previsions de Poincaré, que no ignorava res del que passava a Alemanya, havien de tenir aviat una confirmació trágica.

Pel que fa a l'ocupació del Ruhr, que tingué lloc en 1923, les coses anaren així: la Comissió de Reparacions, malgrat la disconformitat britànica i l'abstenció italiana — qui calla atorga —, considerà

que Alemanya no complia alguns compromisos i que, posada en aquest camí, aviat no en compliria cap. Poincaré, aleshores, d'acord amb Itàlia (que però no volgué enviar soldats) i Bèlgica, procedí a l'ocupació del Ruhr. Alemanya protestà enèrgicament, sentint-se recolzada pel govern anglès de Balfour, que s'esmerçà a convèncer Mussolini de no posar-se al costat de França, fins al punt de prometre de passar l'esponja sobre els deutes italians a Anglaterra. Però el cap del govern feixista, com que aleshores no tenia experiència en política internacional, seguia els consells d'altri—citem només Contarini—, i no acollí les proposicions britàniques. Poincaré no ho oblidà quan Itàlia, després de l'ocupació de Corfú, es fregà amb el govern anglès, erigit en protector de Grècia, el qual amenaçava adhuc amb el bloqueig. La intervenció de Poincaré serví molt perquè Mussolini sortís bé del mal pas que havia donat.

Es sabut que, després, Briand, cedint a les pressions de Stresemann, en la bona fe del qual va creure un cert temps, accedí a l'evacuació del Ruhr i a avançar la de Renània.

Poincaré, que fou amic i col·laborador de Briand, no s'entusiasmà pas per la generositat d'aquest envers Berlín. Sempre hem recordat que ens deia, un dia de 1921: «Amb Alemanya més que amb cap altre país del món, la malifiança és la mare de la seguretat». Els esdeveniments posteriors li han donat de sobres la raó.

***

Poincaré ha estat tota la seva vida un democrata sincer i un home d'una rectitud impecable, per al qual la bona política s'havia de complementar amb una bona administració. Comprenia que les masses treballadores havien de sentir-se atretes cap a l'esquerra, però afegia que sabien apreciar qui els inspira confiança. I ell sabé guanyar-se la de tots els francesos. Ara mateix, Léon Blum, des del *Populaire*, ha remarcat que s'havia fet estimar d'amics i d'adversaris i ha retut homenatge a la seva honorabilitat.

Després d'haver estat diverses vegades ministre i cap del govern i haver arribat a cap de l'Estat, ha mort benestant, però no ric.

No sabríem cloure aquestes ratlles sense remarcar que adhuc en els moments en què a certs febles d'esperit els semblava necessari, Poincaré no volgué mai assumir poders dictatorials, i fins impedí que d'altres poguessin atrevir-s'hi.

TIGGIS

Exit en la mida
Corbates inarruables
Dijames a bon preu
JAUME I, 11
Telèfon 11655

PER A FOTOGRAVATS, LA CASA
ANTONI MARTI
Màxima rapidesa ■ Màxima qualitat
AVINYÓ, 19, pral. ■ Telèfon 17047 ■ BARCELONA

M. PINTÓ

CAMISER
ESPECIALITAT EN LA MIDA ■ CREACIONS EXCLUSIVES

RAMBLA DE LES FLORS, 18
TELEFON 18834

EL CINEMA

Tres bons films

El *Raval*, de Raoul Walsh. Heus ací un film que no haurà decebut ni els més exigents. Havíem vist darrerament bastants assaigs cinematogràfics que tractaven de transportar-nos als bons temps vuitcentistes i teníem motius de mostrar-nos avui més exigents que mai respecte a aquest gènere retrospectiu. Doncs bé, aquesta evocació del gran raval neorquí de Bowery tal com devia presentar-se allí a l'any 1886, evocació fotogràfica portada a cap per Raoul Walsh, és

l'ull no pot copsar integralment, en un sol cop, escenes tan meticulosament treballades. Dels interpres no cal parlar-ne. Wallace Beery, George Raft i Fay Wray estan insuperables. Potser Jackie Cooper apareix un xic disminuït a l'ombra del bon record de les seves interpretacions anteriors *Skippy* i *Champ*, per sempre inoblidables.

També ens cal parlar en bons termes de

«El Raval»

senzillament deliciosa. Les dues primeres bobines sobretot signifiquen un rècord cinematogràfic. Mereixen una classificació de primera. No es pot demanar un moviment més enjagat i precís alhora, una acumulació més atapeïda de troballes, un aplec més sorprenent de tipus, un domini de la presa de vistes més agut. Veient desfilant amb aquella prodigialitat les escenes més saboroses, us sembla que assistiu a un joc de fons d'artifici de nova classe. Després d'aquesta obertura trepidant, no és estrany que — per contrast — hom recalqui en la continuïtat del film certs ritardandos que s'allargassen massa.

Cal remarcar, en primer terme, la multitud, que en aquest film juga un rol de primer ordre, i el juga d'una faïso magistral. Levat d'unes quantes escenes que són a porta tancada, la majoria d'elles tenen com a fons permanent una multitud bulliciosa i animada que acredita l'extraordinari domini que de les masses poseeix l'home que ha dirigit sempre films remarcables com ho foren *La fragil voluntat*, *El destí de la carn* i *Horitzons nous*.

La composició del café concert de Chuck Connor, del «palau del plaer» que més tard instal·la el seu rival Steve Brodie, les escenes divertides a la platja, el primer gest prohibicionista portat a cap per Carrie Nation que tracta d'esmicolar a cops de destrala la propietat de Connor, tot l'episodi del reclam imaginat per Brodie de saltar des de dalt del pont de Brooklyn, són coses que cal no solament veure, sinó reveure, ja que

Succedí una nit, el film de Frank Capra. Una pel·lícula que hauria d'ésser una lliçó per a tots els directores de per ací, perquè és ella, més que res, un triomf pur i simple de la intel·ligència. Una pel·lícula que satisfia el més exigent i que aconsegueix ensens un notable èxit de públic. Pel·lícula cent per cent cinematogràfica quant a la forma i simpàtica i divertida quant al fons.

Fugint de casa, fent en autoòmnibus l'itinerari Miami-Nova York, una noia troba un periodista cessant. Un idilli que comença d'una manera brusca, que evoluciona en termes xocants de debò, per provocar al final les més imprevisibles aventures. Ens plauen sobretot algunes escenes a l'aire lliure, al camp. Hi ha pertot una insinuació sentimental mantinguda a ratlla, que dona la tònica general del film. Hi ha una pila de moments, ella fit a fit amb ell, que demostren a bastament que Claudette Colbert i Clark Gable poden interessar-nos sense necessitat de recórrer als tons francament eròtics a què ens havien avesat en produccions anteriors. Hi ha, finalment, una núvia escapant-se abans de decidir-se a dir el sí al peu de l'altar, que és tot un poema visual.

Hi ha un moment en *Una dona per a dos*, en què sembla que Miriam Hopkins s'ha convençut que això d'estimar dos homes alhora resulta molt impracticable. Per això sembla decidida a oblidar i fer un matrimoni enraonat. Però, com oblidar, si la mateixa nit de noces rep un present dels dos amics, un present que consisteix en un petit test de flors? Tota malencònica i seguida del marit, la dona entra a la cambra nupcial. Quan el marit surt, amb la cara que posa hom endevina que les coses no van pas bé allí dins. El marit cap baix descobreix de sobte a terra el test dels amics i vetaquí que, pres d'un rampell furios, li venta una puntada de peu formidable que el deixa del tot esmicolat. Heus ací un gest tan senzill com eloqüent, que dispensa de tota classe de literatura.

Hem citat un dels tants gags d'*Una dona per a dos*. Ernst Lubitsch, sense afegir cap novetat al seu lèxic fotogràfic, continua emprant amb èxit, amb aquella astúcia maliciosa tan seva i tan inimitable, els mateixos procediments que tants florers li han valgut en les seves produccions anteriors. *Una dona per a dos* és un film explicat amb aquell mateix to desvergonyat que caracteritzava *Un lladre a l'alcova*, però, naturalment, igual que en aquella producció, no hi ha ací cap falla en el gust, ni la presència de cap nota barroera. És una pel·lícula feta amb aquell domini perfecte de les coses del cinema que caracteritza les obres del gran productor alemany, avui dia sens dubte un dels alemanys més espirituals que treballen a Hollywood. Una pel·lícula divertida, que acobla valors d'interpretació com són els d'Ed. Ev. Horton, Miriam Hopkins, Fredric March i Gary Cooper.

JOSEP PALAU

PANORAMA

En els programes

Després de l'èxit indescriptible que Eddie Cantor aconseguí amb *Torero per força*, el prestigi del cèlebre còmic és tan sòlid, que no ens estranyaria que tot Barcelona anés a veure ara *Escàndols romans*, la seva darrera producció. I creiem també que ningú no en surt defraudat. Hem estat testimoni de la bona acollida que el públic tributà al film el dia de l'estrena. No és certament de tanta qualitat com el film anterior, els gags no essent en conjunt de la categoria dels que trobarem en *Torero per força*, però el film fa riure i força i al final Frank Tuttle ha filmat una cursa de quadrigues que és allò que se'n sol dir un *tour de force* de virtuosisme cinematogràfic.

El *llac de les dames*, el darrer film de Max Allégret, és un film intel·ligent, que acusa una forta personalitat de cineasta i que es veu amb interès. És lluny d'ésser, tanmateix, un film perfecte. S'imposa més aviat per la suggestió del tema, o millor dit, de l'ambient físic i de l'atmosfera moral que el tema comporta. Hi ha decorats excel·lents. La música ha estat escrita expressament per Georges Auric.

En els programes del Publi-Cinema i d'Actualitats passen inquietuds bèl·liques. Tant de bo, per tranquil·litat de tots, siguin infundades aquestes inquietuds.

I ara apunteu-vos el títol d'una estrena imminent: *Furs humans*, un excel·lent film de Borge amb Spencer Tracy, que va al Capitol dilluns que ve.

I apunteu-vos també la de l'Urquinaona, *Extasi*, un film que ve precedit d'una fama que ens fa sentir fortes ganes de veure'l.

Predicar en el desert

La temporada passada, ens dedicàrem amb tant d'entusiasme i convicció com d'ingenuïtat a combatre els dobles. Des d'aquestes pàgines realitzàrem una campanya enèrgica i persistent contra aquesta monstruositat. Molts lectors, amb les seves suggerències i les seves denúncies, amb les seves observacions, facilitaren enormement la nostra tasca. Cada article nostre precedia invariablement la recepció de multitud de lletres encomanajadores. Tots plegats arribàrem a demostrar,

Els espectadors de les sales de barriada i de pobles ja saben, doncs, que només sentiran veus distressades. I els espectadors de les sales d'estrena? L'any passat, descomptades algunes, poques, excepcions lamentables, les distribuïdores tingueren l'encert d'entrenar les versions originals dels seus films. Però aquest any... Una casa — la Metro — ja s'ha descarat i ja ha presentat una pel·lícula doblada — *Reunió* — en un local d'estrena — l'Urquinaona —. Palau ja se n'ha

«Escàndols romans»

amb proves, que el públic, tant el de ciutat com el dels pobles, no exigeix els dobles, sinó que els rebutja. Aquest estiu, ens hem atipat d'anar als cinemes de barriada. I els fets no han fet més que confirmar les nostres afirmacions. No hem vist protestar cap versió original. Molts films doblats, per contra, han estat xiulats estrepitosament. Darrerament, al Talia, una pel·lícula de la Columbia, infame doblada, originà un xivarri descomunal. Ens dedicàrem amb tant d'entusiasme i convicció com d'ingenuïtat... Ingenuïtat? Sí. Car, ho constatem amb profund descoratjament, les nostres predríques no han servit de res, absolutament de res.

Tenim al davant els catàlegs del material que distribuïran en 1934-35 algunes cases. Fullegem-los. Comencem pel de la Metro. Aquesta marca ens anuncia 25 films. D'aquests 25 films, escolteu bé, d'aquests 25 films, 17 han estat doblats en espanyol. La Metro ha muntat uns estudis de doblatge a Barcelona. Cal amortitzar el seu cost. Molt humà. Molt comercial. Ens en fem càrrec. Un art, el cinema? El setè art? Una indústria, si us plau. I si no us plau, no protesteu, perquè no en faran cap cas, absolutament cap cas. Acarem-nos ara amb el catàleg de la Fox, la campioníssima del doblatge. De 47 films parlats en anglès, 34 han estat sacrificadament falsejats. Un bell rècord! Una bella performance! I d'Artistes Associats, què? D'Artistes Associats que, no ho oblideu, té un material tan excel·lent com *La casa de Rothschild*, *Nana*, *Escàndols romans*, *The Bowery*, *L'Emperador Jones*, d'Artistes Associats no ens podem pas queixar. De les 19 pel·lícules que tenen, només 6 seran doblades. Hem dit que no ens podem queixar d'aquesta marca... Potser que rectifiquem. Aquestes 6 pel·lícules són les millors del catàleg. I aquesta distribuïdora no ha vacil·lat a escamotejar-nos miserablement les veus de George Arliss, Anna Sten, Constance Bennett, Wallace Beery, Ana Harding i altres artistes així d'importants. Lamentable! Artistes Associats entrenarà també 13 *Silly Symphonies* en colors de Walt Disney. Ja sabeu el que signifiquen aquests noms, oi? I no ignoreu segurament que, la temporada passada, la gràcia exquisida, la delicadesa, la finor, la ingenuïtat i la dolça poesia d'aquests meravellosos dibuixos foren abominablement traïdes per unes veus de tenors i de barïtons de sarsuela espanyola de cinquè ordre. Passarà el mateix ara? Desitgem que el crim de lesa poesia no es torni a cometre. I ací van més atropellaments. De les 25 exclusives de Filmófono, 9, les més importants — *Volga en flames*, *El petit rei*, *Poil de Carotte*... —, seran assassinades. Dels 30 films de la Warner, 9 seran horriblement mutilats... Però ja n'hi ha prou. No volem cansar el lector amb més xifres. Les transcrites ja són prou eloqüents.

queixat enèrgicament aquí. Només afegirem que, segons ens han dit, *Reunió* no serà el primer film doblat que veurem a l'Urquinaona. La Metro té la reprovable intenció de reincidir molt sovint. I, per a agreujar aquesta ofensa feta al públic de l'Urquinaona, l'empresa ha circulat unes notes suplicades en les quals — cinisme?, inconsciència? — s'afirma que l'estrena de la còpia doblada de *Reunió* constitueix una *interessantíssima novetat*. *Interessantíssima novetat*? A nosaltres ja ens la podien estalviar aquesta *interessantíssima novetat*. I el públic es veu que també és de la mateixa opinió. Car no ha anat a escoltar les veus postisses de *Reunió* i l'Urquinaona ha registrat uns buits imponents. Deu ésser degut segurament a la famosa *interessantíssima novetat*.

Ja ho veieu, estimats lectors, amables comunicants. Tots els nostres esforços no han servit de res. Com hem dit i repetit, el doblatge és un assassinat de l'art, una traïció als artistes i una estafada al públic. A Ferran ha anat més lluny encara. I ha dit, des de *La Publicitat*, que «els dobles es poden considerar com un delictes contra la propietat i haurien d'ésser castigats si hi hagués justícia». Però tot és inútil. Les cases continuaran cometent crims de lesa cinematografia, traïnt els artistes i estafant el públic. És inútil indignar-se. Perfectament inútil. Ho constatem amb un profund descoratjament. El cinema ha anat a parar a les mans de la gent més inepta de la humanitat i el sentit comú s'estavellarà sempre contra la incomprensió i l'estupidesa de tots aquests senyors.

SERASTIÀ GASCH

TIVOLI

FORMIDABLE ÈXIT CÒMIC

amb les GOLDWYN GIRLS

UNA ESPLÈNDIDA
COMÈDIA MUSICAL
I GRACIOSÍSSIMA

Producció Samuel Goldwyn dels
Artistes Associats

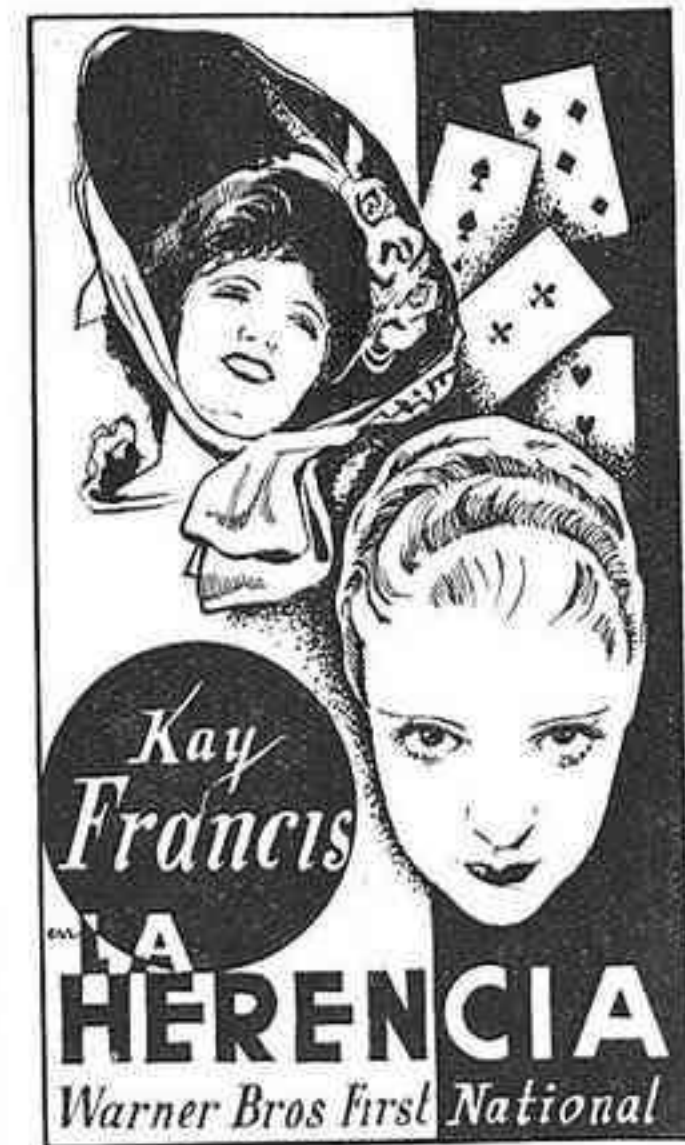

Exit en la mida
Corbates inarrugables
Dijames a bon preu
JAUME I, 11
Telèfon 11655

Fèmina

AVUI ESTRENA

La «vedette» de moda en
el més bell dels seus films

Director: ROBERT FLOREY

VIUDAS HABANERAS

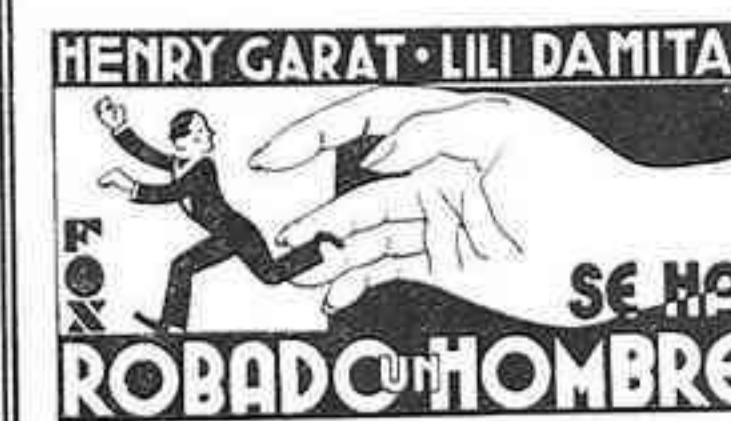
JOAN BLONDELL
GLENDA FARRELL

CAPITOL

Avui i cada dia

Un extraordinari
programa doble,
alegre, optimista,
musical

ACTUALIDADES

Sessió continua de 3 tardes a 1 matí
Entrada única: 1 pesseta

AVUI
NOTICIARI FOX ESPANYOL
Nous reportatges del Setge d'Astúries
NOTICIARI FOX INTERNACIONAL
L'enterrament de S. M. Alexandre I de Iugoslàvia
EL MUNDO EN QUE VIVIMOS
LA CONQUISTA DEL AIRE
De la sèrie «Aventuras de un cameraman»
LA PAZ EN PELIGRO
Un documental del moment actual

Saló Catalunya

Avui i cada dia

Una producció de
HENRY KING
i una alegre
comèdia

Passatge de Gràcia, 57. — Telèfon 79681
De les 3 tardes a la 1 matí
SEIENT, UNA PESSETA

CURIOSITATS MUNDIALS
Interessants reportatges U. F. A. (exclusiu)

METROPOL: DE MERAVELLA
Documental de Nova York

NOTICIARIS D'ACTUALITAT
MUNDIAL
Segons veïu PARANOUNT i ECLAIR JOURNAL
(exclusiu)

CAP A LA PAU O
CAP A LA GUERRA
Un documental de palpatant interès mundial

EL TEATRE

CIRC A L'OLYMPIA

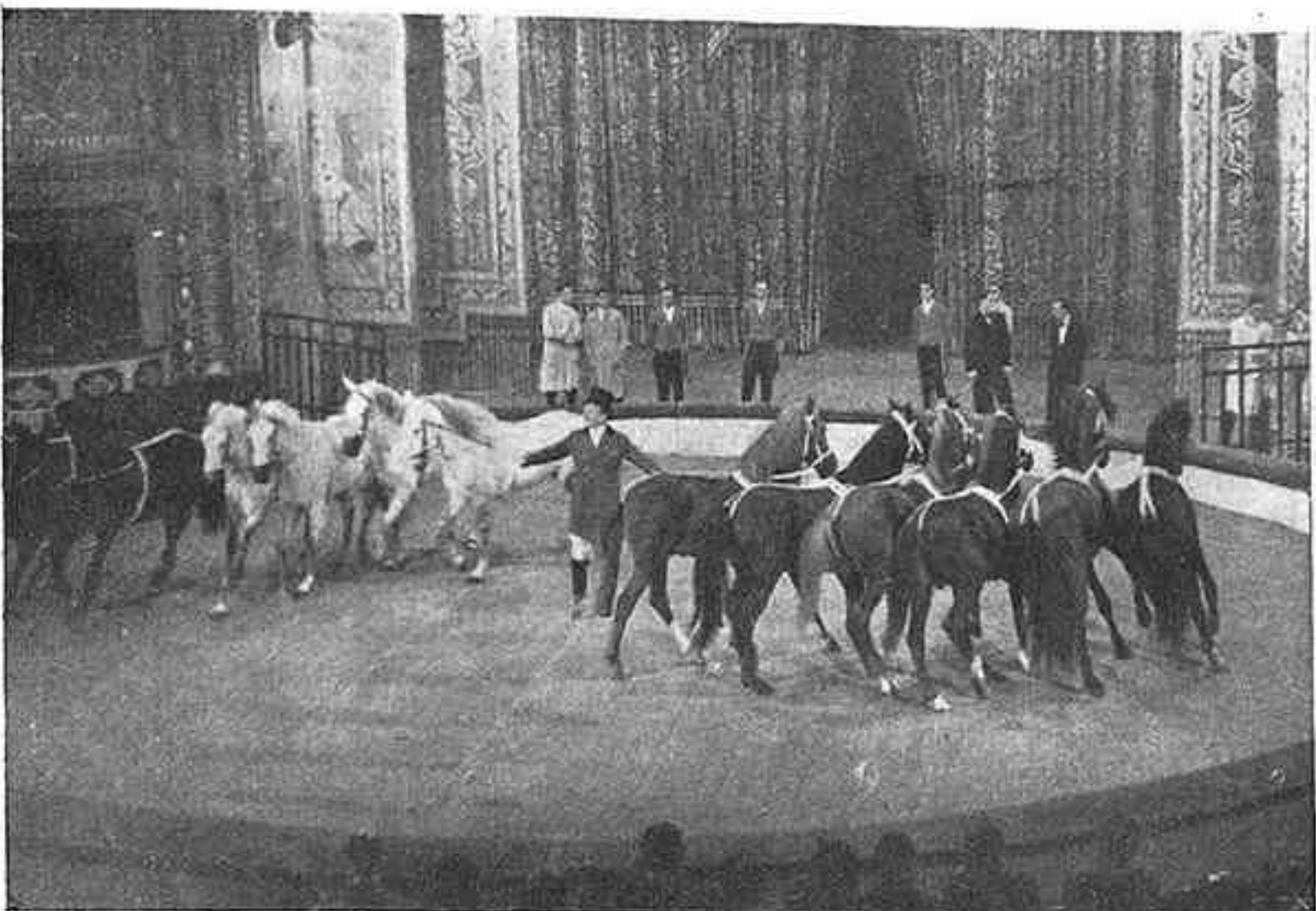
Números mal presentats

A empentes i tombacions, a causa de l'estat d'excepció que ha viscut la nostra ciutat, i abans de suspendre per unes setmanes la temporada, l'empresa de l'Olympia ha fet l'esforç — un nou esforç — de donar-nos un segon programa de circ.

En aquest segon programa hi restaren el que potser hi havia de pitjor en el primer i, per contrast, un dels números millors. Em refereixo, respectivament, al trio de clowns Caspi, Noppi i Nitto i als cavalls del mag-

Sobre el darrer extrem, he insistit i caldrà insistir-hi sovint. Un circ no és una barraca de fira. El circ, a desgrat de la seva tradició de veritat, a la qual ha de mantenir-se fidel i que l'aboca de vegades a convertir-se en un espectacle dur, pot i deu renovar-se en diversos aspectes. Ha d'ésser, com ho fou sempre, mogut i alegre, i ha de produir-se, de més a més, dintre la màxima modernitat, sense perdre el seu caràcter.

Prenem per exemple els Varadis. Creieu

Els cavalls del senyor Houcke

nific senyor Houcke. Hi restaren també, naturalment, els augustos de pista, i aquesta vegada amb més raó que mai, car el veterà Guerra, bon pallaso parlador i animador, el menut Goliath, incansable i divertidíssim, l'excel·lent saltador Señalada i el bonifaci Pepi constituïen un conjunt que anava molt a l'hora.

Els altres números eren: Miss Roxea, una senyora que presenta un treball de jonglatge elemental; el baró Reinhalt, il·lusionista; els Fassinis, un matrimoni que va pel món amb una bonica col·lecció de gossos més o menys ensinistrats; els xinesos Fuji; els trapezistes a terra Flying Dolls; els acrobates hongaresos Varadis; el trio acrobàtic Bel-Air; els cinc atletes austríacs Ravenna i el trapezista aeri Peters. En conjunt, un programa bastant complet i, fins i tot, car, però pobre i ensoptit. Feta excepció del moment en què irrompien avallotats a la pista els gossos dels Fassinis, de les evolucions de la cavalleria del senyor Houcke, de les facècies del còmic dels Flying Dolls i de l'actuació del trio Bel-Air, l'espectacle resultava una cosa somorta.

Aquesta manca de vida, aquesta absència d'esclat és, precisament, el defecte principal, per no dir únic, que gairebé sempre he hagut de remarcar en el transcurs de les temporades de circ que han tingut lloc aquests darrers anys a Barcelona. En algunes ocasions — molt poques —, ha estat degut a l'escassa vàlua artística dels números; en altres — les més —, a la combinació del programa, detall que al circ té una importància extraordinària, i en altres, com ara, a la forma com són presentats els artistes i llurs treballs.

que és possible admetre llurs vestits absurds de tzigans i aquella dansa ridícula amb què comencen el treball? Cal recordar només, per comprendre el parit que els Varadis podrien treure de les seves condicions d'acrobates-contorsionistes, les admirables Dorvils, que veïrem l'hivern passat al mateix Olympia. Els Varadis — una nena assadollada de malícia i un xicot — són jovesíssims, i els sobra encara temps per a canviar de camí. Els seus salts mortals en *souplesse*, endavant i endarrera, amb dues mans i amb una, constitueixen ja una garantia d'èxit per a quan sigui modificada la presentació del número.

Un altre exemple el tenim en el trapezista alemany Peters. Es presenta aquest artista vestit com *Don Tancredo*, i així sol predisposar el espectador en contra seu. Després, a quinze o vint metres d'alçada, i sense xarxa, executa diversos exercicis a dos trapezis. Però els executa sense elegància i amb una precipitació que els torna confusos. Mal gust en el vestir i mal gust en el treball. Mal gust, sobretot, en l'exercici final de llançar-se a l'espai lligat pel coll. Peters acompleix, entre moltes coses, la d'una passada de peus d'un trapezi a l'altre, deixant-se caure penjat cap per avall. Es, com tot el que fa, arriscat a més no poder, però no desvetlla cap mena d'admiració. Per què? Perquè, emprant un terme que els lectors coneixen, es tracta d'un treball «mal venut». Recordeu, en canvi, dintre el mateix gènere, els exercicis del nordamericà Albert Powell, igualment perillosos, però plens de gràcia i de seducció. I, en un altre aspecte, fixeu-vos en el trio Bel Air. No hi ha en el treball d'aquest trio cap perill, però la netedat i simpatia amb què el presenten valen, als ulls del públic, molt més que els atreviments d'un Peters.

Un tercer exemple ens l'ofereix l'il·lusionista Baró Reinhalt, que havíem vist ja, en el que portem d'any, a l'Espanyol i al Poliorama. Com que el Baró Reinhalt no sap vestir, ni sap moure's, ni sap parlar, resulta que, essent un il·lusionista força acceptable, les seves il·lusions no il·lusionen a ningú. El truc de la dona tallada en quatre trossos l'executa el baró Reinhalt millor que cap dels il·lusionistes que ens han visitat, però no en treu profit. Aquest mateix truc, presentat per Fu-Manxú, guanyaria un cent per cent.

Els Ravensas ens podrien servir també d'exemple per a demostrar que la presentació d'un número de circ és tan essencial, per a reeixir, com la qualitat del treball. El mèrit dels equilibris de conjunt dels Ravensas és innegable, però a força d'ésser complicats, acaben per aparèixer feixucs i desproveïts de bellesa. Els Ravensas ho sacrifiquen tot, sense adonar-se'n, a la dificultat i a la parsimònia. Actuen com si fossin uns sacerdots de la plàstica. Caminen cerimoniosament... Que lluny es troben d'uns Ajax o d'uns Athena!

Em resta dir, encara, unes paraules sobre els Fuji i sobre els trapezistes Flying Dolls. Els quatre — tres orientals grecs i una europea bruna — no estan gaire per damunt ni gaire per desota de les innombrables troupes de xinesos equilibristes i malabaristes que han desfilat per Barcelona; no fan res de nou i ho fan tot amb precisió. Quant als Flying Dolls, mereixen capítol a part. L'interès d'aquest número radica en un còmic que n'és, diríem, el llevat. I aquest còmic és un català, un barceloní nascut al carrer del Príncep de Viana. La setmana que ve sabreu la seva història.

JOAN TOMAS

QUAN S'APLEGUEN ELS 'HOMES' DE 'TEATRE

Després del Conveni Volta

Amb una recepció apoteòsica a la Farnesina ha finalitzat el Conveni Volta d'enguany, dedicat al teatre. Fes el bon Marsala que rajava a cor que vols, fos la meravellosa galeria amb el sostre superb que Rafael pintà al palau d'Agostina Chigi, el cert és que a un moment donat tothom ficava mà a la butxaca i en treia un munt de fulls; que si no era una oportuna trencadissa de vidres a la galeria en qüestió, amenaçava de fer més llarg el comiat que el congrés mateix.

Imagíneu seixanta senyors — joves i vells, elegants i estrafolaris —, el bo i millor de la literatura, de l'arquitectura teatral i de la crítica de vint països, que es fan un tip de reverències i s'estrenyen les mans amb encarament i sense articular un mot, mentre a la taula es desglacia el gelat. Trasladeu-vos al *piano nobile* a la sala d'actes, en dies anteriors, i hi trobareu el mateix fer, els mateixos aplaudiments a la fi d'un report — llegit amb entrebancs en un francès d'estar per casa — que ningú no ha escoltat, els mateixos comentaris quan, en apagar-se el llum, hom assisteix a la projecció d'una tirallonga de diapositives. Car la trista veritat és que els escriptors de renom, fins els més jogassers, fan — una volta aplegats — la persona important, es clouen en llur actitud olímpica i, arribat el moment d'improvisar, no saben dir dos mots plegats.

Deixem estar els reports, que són cosa preparada amb temps i com a tal, en gran part, interessants i ben escrits (i sé d'algun invitat al Conveni, i no dels menys coneguts, que no han vingut a Roma degut a no tenir prou temps per preparar el report); deixem estar els reports, car llevat Silvio d'Amico — que amb més categoria té el mateix costum de Bernat i Duran — no hi ha hagut congressista que hagi escoltat els dels altres, sinó per reaccionar als

Walter Gropius

mots de ritual i tallar les converses, mantingudes a mitja veu, quan l'orador es posava a cridar. I no serà paradoxal afirmar que els únics que han pres gust als reports, els únics veritablement informats del Con-

veni Volta, han estat els periodistes. Només aquests han pogut assaborir el sentit místic de Copeau, l'interessant *exposé* del txeec Hilar, la ironia irlandesa de Yeats i l'argücia de bona llei de Maurice Wilmette.

Hi ha hagut, però, qui obria uns ulls de pam bon punt un italià prenia la paraula. Un d'aquests caçadors ha estat Jules Romain, un dels pocs que ha sabut conservar l'esperit divertit que traspuja de tota

Jules Romain

la seva producció: era de veure els escarafalls que feia cada vegada que hom proclamava que el teatre ha d'ésser instructiu, i la submissió del teatre a l'Estat; i feu època la seva violentíssima discussió amb Marinetti, que no fins en pugilat gràcies a la diplomàtica intervenció de Formichi. Malauradament, aquests moments de lluita, de variant de l'ensopiment general, foren poc nombrosos. Un xic de calor donava Tairoff — el gran director rus — amb les seves intervencions contínues, i Antonio Ferro — l'únic representant de la nostra península — que va deixar bona mostra de la intel·ligència i del bon humor dels ibèrics, que saben copsar l'aspecte ridícul d'aquestes conferències. Un xic, també, de vida donà en manta ocasió Marinetti; però qui féu arribar a bon port la barca del Conveni, amb facècies, impertinències i judicis lapidaris, fou, indubtablement, Gordon Craig, el gran *regisseur*, guia i origen dels més grans directores d'avui, l'home que féu més per la glòria de la Duncan i de la Duse.

I Gordon Craig, l'entremaliat, interrompia a cada instant la marxa del Congrés; la seva blanca cabellera a la romana, els seus gestos exagerats, el seu argot format de paraules de quatre llengües amb una base anglesa, llançades amb crits aguts; tot contribuïa a donar una nota viva a les sessions, tan grises i ensopides. Amb la seva intervenció féu passar més d'un moment lleig als mateixos que acabaven de recollir els florers de l'assemblea, des de Gropius a Marinetti i Bontempelli, que havien reprès llur discussió acostumada. I només la presència del vell anglès consola el públic

esnob que, a les hores de l'aperitiu i poc abans del te, anava a fer cultura i veure de prop les celebritats aplegades a la Farnesina.

Un altre home recercat fou Yeats, el gran poeta amic i mestre de Pound i de Joyce, que ens resultà un tímid acabat, que a última hora ni tan sols gosava assistir a les sessions del Conveni. I quan als salons de l'Ambaixadors (l'hotel on paraven tots els congressistes) topàvem amb un Maeterlinck en bàbia, un Bontempelli amb camisa esportiva, la bonhomia d'un Ferro o les reverències dels balcànics, hauria estat debades cercar William Butler Yeats, que en aquell instant estava suportant pacientment les converses i el te en un ambient irlandès de fa mig segle. I si Yeats va decebre més de quatre admiradors, no fou així amb Tairoff — que amb Meyerhold i Stanislavsky forma la trinitat de la *mise en scène* soviètica — que, amable i agressiu segons els moments, es portà sempre amb ell la concurrència. Algú el portà a veure treballar Petrolini, i l'home, el cap entre les mans, no se'n sabia avenir.

Acabat l'acte anà a trobar al *camerino* l'actor romà i l'abraçà tres i quatre vegades, exclamant que era el gran actor que cercava, l'invitava a Moscú al seu teatre; i afegí que li recava no poder presenciar el segon acte, però que vindria pel tercer. I el segon acte fou un ensopiment, car Petrolini treballava per pura inèrcia; l'últim acte, però, sabent que Tairoff era de retorn, Petrolini es ficà en cos i ànima, el públic trencava les cadires de tant riure i Tairoff es trencava les mans, a peu dret.

I fou verament aquesta la funció en honor dels participants al Conveni; no la danunziana *Figlia di Jorio* on l'art insuperable de Ruggero Ruggeri topava amb la incapacitat de Pirandello *regisseur* i de Giorgio de Chirico *escenògraf*; davant els ulls burletes d'un Craig, d'un Tairoff, d'un Hilar i d'un Gregor.

JOAN RAMON MASOLIVER

Roma, octubre.

LOS MISERABLES
DE VICTOR HUGO

SE APROXIMA EL ESTRENO DE
SOR ANGÉLICA

Stambul El millor Dancing de Barcelona
TOTES LES NITS EL GRAN EXIT
BEA EGERVAY
DUES ORQUESTRES

Teatre APOLO
Companyia Catalana Casals - Clapera - Torres
Avui, dijous, a les 10 nit ESTRENA
del drama en un pòrtic, set actes i una conferència telefònica, dividida en dos parts amb un sol intermedí
L'ASSASSINAT DEL CARRER 42
original dels populars autors AMICHATIS I MANTUA

EXCELSIOR
MUSIC-HALL INTERNACIONAL AMERICAN BAR DANCING
GRAN EXIT
ELOISA ALBENIZ
EMMA MARQUES
i el seu espectacle 1934. Dues orquestres

Teatre Novetats
Molt aviat
ESTRENA de la sarsuela en tres actes, lletra i música del mestre Penella
Curro Gallardo

DEMA ESTRENA URQUINAONA

Un film produït per un home intel·ligent per a homes i dones intel·ligents

El film que ha aconseguit el primer premi en l'Exposició Biennal de Venècia

COLISEUM DILLUNS ESTRENA

Marlene DIETRICH
en **CAPRICHIO IMPERIAL**
La més gran de les actrius en un film
PARAMOUNT
espectacular inoblidable
Director: JOSEPH VON STERNBERG

Una filigrana d'art acaba dient "La Vanguardia", del dia 23, després de dedicar-li els majors elogis al film que

FILMOFONO presenta
EL LAGO DE LAS DAMAS
UN FILM DIRIGIT PER MARC ALLEGRET
ROSINE DEREAN y JEAN PIERRE

(L'aurora d'un nou art) Un èxit internacional que confirma el nostre públic

CADA DIA
METROPOL

Teatre Nou TOTS ELS DIES
EL CANTANTE ENMASCARADO
Pel gran baríton MARC REDONDO
L'OBRA PREFERIDA PER LES SENYORES

CINC ARTICLES SOBRE KANT

L'apriorisme kantianà

II

Diu Kant que va concebre la hipòtesi que forma la base de la *Crítica de la Raó pura*, que diu que no és el coneixement el que s'adapta a la realitat, sinó la realitat la que s'adapta al coneixement, per tal de veure si podia fer avançar la metafísica que s'havia quedat endarrerida al costat de les ciències matemàtiques i físiques, que havien anat caminant i progressant en gran manera.

No sabem si el fet que efectivament hi ha idees que es presenten a priori, abans de l'experiència, com ja va observar Plató, va ésser el que va determinar Kant a sentar les seves teories, o bé si per tal de defensar-les va arribar a creure en l'apriorisme. El fet és que va sentar la hipòtesi apriorística, no en els fets còsmics i poètics com Plató, sinó en dades científiques i en estudis pregonos que van arribar a donar solvència filosòfica a la seva grandiosa hipòtesi.

Encara que hi ha tantes dades per admetre-la com per no admetre-la, som molts els que ens permetem dubtar de la veritat de la concepció kantiana, i només l'admirem com l'esforç més gran que hom ha fet per tal de girar la realitat a l'inrevés amb l'afany genial de veure el que hi ha a sota.

Tractant-se del fet del coneixement, que és d'essència desconeguda, ja que només en coneixem l'existència, però no l'essència, no és possible dir sense estudis, que encara no ha fet ni Kant ni ningú, si l'espai i el temps són dintre del coneixement o si el coneixement els troba fora. Les relacions entre el que hom en diu esperit, precisament perquè té coneixement o suposa ésser susceptible de tenir-ne, i el que hom en diu matèria, que conté tots els esperits coneguts, que són les relacions que, com és sabut, nosaltres estudiem en la Hiparxiologia, no diuen respecte d'aquest apriorisme ni d'aquest aposteriorisme. Falta conèixer l'essència de l'esperit i l'essència de la matèria per poder resoldre el problema que Kant va deixar plantejat sense resoldre'l.

En efecte, existeixen, com diem, idees a priori, però resulta que aquestes idees a priori no són en el coneixement, sinó també en la sensibilitat i en la voluntat, és a dir, no són sols dialèctiques, sinó estètiques i ètiques, cosa que fa ja possible estudiar-les en l'ètica i l'ètica, davant de la impossibilitat d'estudiar-les en la dialèctica.

Kant, després de la *Crítica de la Raó pura*, va escriure la *Crítica de la Raó pràctica*. No retremem les contradiccions fonamentals entre aquestes dues obres, que el que l'una fa amb el cap l'altra ho desfà amb els peus, però sí que farem constar que coincideixen a dir que hi ha idees a priori pel coneixement i per la voluntat, com després en la *Crítica del Judici* diu amb raó que n'hi ha per la sensibilitat.

Diu, en la *Crítica de la Raó pràctica*, que

si de moment la facultat volitiva del nostre esperit semblava contradir o almenys no encaixar amb l'arquitectura del seu sistema genial, fundat per la *Crítica de la Raó pura*, un cop conegut l'encaix no sols s'hi adapta perfectament, sinó que la confirma i solidifica. En la voluntat o raó pràctica, com en diu ell, descobreix idees tant o més clares, com ell mateix diu, que les descobertes en la raó pura.

Es un fet que la idea general del Bé, base de la moral, que dona el to ètic als

Kant

fets que s'hi adapten, és superior i anterior a tota experiència, i en lloc d'ésser dirigida per l'experiència o fonamentada en ella, és la idea del Bé la que fonamenta i dirigeix l'experiència.

Però aquí, senyors, la Hiparxiologia ja es pot permetre el luxe de demostrar que aquesta idea a priori de l'ètica no és en l'esperit. Així com en el coneixement no podem dir res, perquè, com hem dit, les relacions entre l'esperit i la matèria no ens expliquen res de la seva essència, ara les relacions de l'esperit i la matèria que podem observar i experimentar ens expliquen no sols el fet moral, sinó el seu apriorisme, ja que essent, com saben els nostres lectors, la moral el resultat de la tendència de l'esperit a separar-se de la matèria, perquè la matèria el separa d'ella mateixa, necessàriament té de sentir la tendència moral abans de l'experiència, com saben tots els que han estudiat i comprès el *Manual d'Hiparxiologia* publicat per l'amic Pla.

Per això, si Kant té raó que li sobra quan diu que troba idees a priori en la raó pràctica com en la raó pura, s'equivoca completament quan diu que aquestes idees a priori existeixen en l'esperit, com ell suposa en tots dos casos.

La llei moral no és consubstancial a l'esperit, és a dir, no la porta dintre, com suposa Kant, sinó que és el resultat de la pressió separativa a què l'esperit està subjecte mentre està unit a la matèria separadora. Fora d'aquesta unió, l'esperit no tindria ni tindrà cap idea moral ni a priori ni a posteriori.

Si doncs en aquest cas, que es pot estudiar perquè depèn de la investigació de les relacions entre les dues existències conegudes: espiritual i material, d'essència desconeguda, hom pot demostrar que l'apriorisme no demostra que la idea resideixi en l'esperit mateix, perquè resideixi en les relacions entre l'esperit i la matèria.

Cap doncs la possibilitat de dir que l'apriorisme que observem en la raó pura tampoc és dintre de l'esperit. Si qui fa un cove fa un cistell, podem pensar que l'apriorisme de Kant, podent-se negar en el que hom pot conèixer, també es pot negar en el que hom no pot conèixer, o almenys no coneixem, per ara.

FRANCESC PUJOLS

El primer article sobre Kant, La revolució kantiana, aparegué en el número passat.

LENDING ANGLÓ AMERICAN LIBRARY
FONTANELLA, 10

FORASTERS A CASA NOSTRA

Tirso de Molina a Catalunya

Fra Gabriel Téllez, Tirso de Molina, neix a Madrid (1583) i mor, probablement, a Sòria (1648).

Viatger infatigable, coneix Catalunya no com un simple passavolant. Coneix la nostra història i la nostra llengua. La seva estada a Barcelona queda provada per les cites i descripcions minucioses que en fa. Nomenat cronista general, escriu una *Historia de la Merced*. Forçosament, per fer aquesta obra ha d'haver regirat els arxius de la casa-mare de l'Ordre.

En canvi, no està molt assabentat de la nostra geografia. Situa el port d'Orla prop de Balaguer.

Es possible l'amistat de Tirso amb Vicenç Garcia, rector de Vallfogona. Blanca de los Ríos suposa l'assistència de l'autor de *La prudència en la mujer* al Capítol General de Barcelona (1632). Adhuc dedica un dels seus llibres a *los muy ilustres concejales y ciudad de Barcelona*.

***

Les dues obres on parla de Catalunya són: *Cigarrales de Toledo* i *El Bandolero*.

En 1621 edita *Cigarrales de Toledo*. L'acció del tercer *Cigarral* es desenrotlla gairebé tota a Barcelona. Abans però d'escriure aquesta novella, trobem una al·lusió molt velada al porró en *El pretendiente al revés*.

***

En el *Cigarral tercero* diu coses curioses sobre Catalunya i els catalans.

Juan de Salcedo i el seu criat passen per Tortosa, *ciudad catalana, noble y antigua*, camí de Barcelona. Un hostaler engega un jurament en català i les muntanyes estan infestades de bandits: és clar, Cervantes els havia posat de moda.

Deixem les aventures que corren els personatges de Tirso *en la aspereza y peligros de Cataluña*, per saber què pensa de Barcelona. Parla del port, *acorona de aquella limpia marina*; del carrer de Montcada, de Sant Agustí i de Santa Maria del Mar, *colegial y hermana de la Catedral que allí llaman Seu*, i dels terrats barcelonins, *correspondencia ordinaria de aquella ciudad que en vez de tejados se continúan sus casas por ellos unos con otros*. Anota l'afrenament dels catalans perquè viuen en castells. Pinta la crueltat, la barbàrie i *la justicia catalana*. El virrei, però, és una galant persona.

Els personatges catalans nobles que intervernen en la novella es diferencien molt poc dels castellans. Són abnegats, cavallers i molt galants. Apunta que a Còrsega es parla el català.

***

Forçosament, entre la publicació dels *Cigarrales* i *El Bandolero*, degué visitar Barcelona més d'una vegada. Suposem això perquè en aquesta última obra, el caràcter català, el tipisme barceloní i moltes altres coses són conegudes més a fons i més compreses per l'il·lustre mercedari.

Encara que —segons Cotarelo— el tema d'*El Bandolero*, abans de caure en mans de Tirso, hagués estat posat en escena pel canonge Tarrega, és curiós i molt original trobar una novella històrica en ple segle XVII.

El Bandolero és l'exposició de la vida de Sant Pere Armengol, vista d'una manera molt humana. No pretendem explicar les aventures, hàbilment teixides, dels personatges dibuixats amb mà de mestre i molt catalans. Solament exposarem algunes curiositats.

L'acció es desenrotlla en el segle XIII. Jaume II és rei del Principat. L'escenari: Barcelona, el comtat d'Urgell i altres llocs.

Pere Armengol entra a *la metrópoli catalana* en un dia de fira. Admira Tirso la destresa dels barcelonins en el poliment del vidre i de l'argent. Descriu les festes del carrer de Montcada i l'aventura del protagonista, inculpat del cop de pedra que desfeu l'estàtua de vidre d'un rei català. Trobem escenes palatines, on cortesans es disputen el favor de llur rei. Trobem tantes coses interessants que qui les vulgui conèixer haurà de llegir la novella.

***

La lectura de Tirso sempre planteja qüestions, moltes vegades difícils de respondre. Si fos més conegut, es veuria l'actualitat de la seva obra i s'aclaririen punts interessants per nosaltres.

Una qüestió, per mostra, que no sóc jo el cridat a respondre-la. Tirso escriu: *«La lengua catalana o lemosina era entonces poco menos misteriosa que la caldea por lo compendio de sus sentencias, corta de palabras pero pródigo de pensamientos, que cuanto más a lo lacónico se explicaren, tanto menos costara su inteligencia»*. Llegint això, ens ve a la memòria aquell lemosí, satiritzat per Rabelais en el seu *Pantagruel*, de parla emfàtica i rebuscada. Aquests dos autors han convergit en un punt. El criteri que tenen de la nostra llengua no ens és gaire falaguer. No es podria explicar o impugnar aquest criteri, tal com s'ha fet amb la famosa frase del Dant?

I encara una altra pregunta. Avui que hem traduït Piferrer, no caldria posar aquesta novella històrica, única escrita al segle XVII, en un català a l'abast dels que desconeixen el castellà clàssic?

No oblidem que Tirso de Molina, en parlar dels catalans, de vegades escriu en primera persona del plural.

L. S. ROSSINYOL

UNA GRAN NOVEL·LA DE THOMAS MANN

«La Muntanya màgica»

Quan vaig llegir l'elogi *aperitiu* amb el qual Josep Maria de Sagarra celebrava la seva lectura de *La Muntanya màgica*, vaig refermar els meus propòsits d'aprofitar els primers lleures d'unes vacances hipotètiques per a recórrer les nou-centes planes de la gran novel·la de Thomas Mann. Les vacances no han vingut i he hagut de resignar-me als meus incomfortables mètodes habituals de lectura, aprofitant hores escadusseres a casa, moments de viatge en tramvia o metro i altres ocasions impròpies per a

tica que una nit irreal de Carnaval resol·drà; el llai Settembrini, campió de la llibertat i el progrés; el jueu jesuïta Naphta (arriscada i genial creació, que forneix algunes de les pàgines més denses de pensament de la novel·la); el majestuós holandès Pieter Peepkerhorn, servent exuberant de la vida, incompatible amb la màgia de la muntanya; els dos metges, Behrens i Krokowsky, exemplars singulars de la fauna científica; més enllà d'aquestes figures principals, tot un món secundari de malalts lleus i incurables, que riuen i mengen i pateixen i moren.

Més que la vida exterior, que l'acció de la novel·la, té importància en el llibre la vida interior, el pensament. Si hom pensa que *La Muntanya màgica* ha estat pensada i escrita en la desena al·lucinant de 1910-1920, comprendrà la importància que tenen els diàlegs inacabables, les discussions brillants i sovint paradoxals entre l'italià Settembrini, defensor de la democràcia i del liberalisme, i el jesuïta Naphta, místic i autoritari. Es tot el problema candent de l'Europa actual, la lluita implacable entre la llibertat i la tirania, entre la sobirania de l'esperit i l'anul·lació de l'individu. És simbòlic, per això, el fet que Naphta, el jesuïta (tuberculos, al·lucinant, com tots els altres protagonistes), defensi i predigui l'adveniment del comunisme i el concili amb una mística cristiana. Com també és simbòlic, amb un simbolisme una mica hermètic, el suïcidi de Naphta, en el duel que clou les seves eternes discussions amb Settembrini.

Hom no pot negligir tampoc el capítol que descriu els estudis de Hans Castorp damunt la seva *chaise-longue* del Berghof, prodigioses lliçons de biologia; les sessions d'esperitisme, que oscil·len entre la realitat i el somni, i sobretot les pàgines magnífiques de l'exursió del protagonista sota la tempesta de neu, amb els somnis i les experiències sobre el temps.

Al capdavant de la novel·la, Hans Castorp ha passat per tots els cercles d'aquell infern luxós. La guerra dispersa als quatre vents tots els malalts i l'heroi va a parar a la lluita sense grandesa de les trinxeres. Allà l'autor l'abandona sense recança.

Un llibre així necessitava una traducció acuradíssima i una edició impecable. Cal dir que tant Mario Verdagué, que ha traduït *Zauberberg* al castellà, com la barcelonina Editorial Apolo han complert amb força honestat aquest compromís d'honor. Potser el llenguatge de la traducció perd alguna vegada, endut per l'obsessió de la fidelitat estilística a l'original, la seva claredat d'expressió, però aquesta sensació rares vegades us domina. El pròleg, concís i intel·ligent, del traductor, presenta la seva tasca i facilita al lector l'entrada en l'ambient dens i treballat d'aquesta gran novel·la de Thomas Mann.

RAFAEL TASIS I MARCA

VARIETATS

JOHN DOS PASSOS

En un estudi sobre la literatura americana d'avui, publicat per Thomas Gaddard Bergin en la revista italiana *Occidente*, es diu de John Dos Passos:

«Sovint hom dubta si classificar aquest escriptor entre els novel·listes. Els seus personatges, tot essent prou verídics, simbolitzen habitualment la classe social a què pertanyen, i el que ocorre a cada un d'ells es perd entre els esdeveniments generals d'ordre polític i social. Dos Passos adopta hàbilment en *Quaranta-dosè Paralel* un mètode particular que consisteix a utilitzar retalls de diaris vells i citar cançons de moda vint o vint-i-cinc anys enrera; però hom es pregunta (sense insistir en el fet que totes aquestes al·lusions a coses antigues només poden ésser absorbides de debò per americans) si uns procediments així no són més aviat permessos a l'historiador que no pas al novel·lista. A més a més, les tendències socialistes de Dos Passos traspuen una mica massa abstrusament en les seves novel·les. No és pas un artista pur com Faulkner; però algunes descripcions, sobre tot de capes baixes de la societat, estan amaraes de gran vitalitat, i cal respectar la tècnica original que s'ha sabut crear.»

EL LINGUAPHONE en català

Si apreneu anglès i francès a base de català, els aprendreu millor. El LINGUAPHONE INSTITUTE, de Londres, és el centre pedagògic universal que ha aplegat els especialistes més eminents de tot el món per a fer els mètodes LINGUAPHONE d'ensenyament d'idiomes. Per això en pocs anys s'ha fet famós el LINGUAPHONE arreu del món civilitzat. Per aquesta perfecció pedagògica que presideix l'obra del LINGUAPHONE, aquesta institució, que és anglesa, ja abans que Catalunya fos autònoma, va decidir de publicar en català la Clau de Traducció i la Gramàtica per als cursos de conversa d'anglès, francès i alemany. Apreneu amb el LINGUAPHONE, que és el mètode perfecte en tots els detalls. El LINGUAPHONE és universalment perfecte, perfectament universal.

No el confongueu! Demaneu prospectes.
CARRER DE VALÈNCIA, 245 - BARCELONA - TELEFON 78352

Les darreres novetats en llibres francesos les trobareu primer que enlloc a la

LLIBRERIA

Louis Bergé

Rambla del Centre, 19
Telèfon 23118

Kiosque Français

Rambla dels Estudis, 7
(Davant l'Acadèmia de Ciències)

Societat Espanyola de Carbur Metàl·lics

Correus: Apartat 190
Telèg: "Carburas"

BARCELONA
Mallorca, 232

Telèfon 73013

CARBUR DE CALCI: Fàbriques a Berga (Barcelona) i Corcubion (Corunya); : OXIGEN 99 % DE PURESIA, Fàbriques a Barcelona, València i Còrdova; : ACETILEN DISSOLT, Fàbriques a Barcelona, Madrid, València i Còrdova; : FERRO MANGANES; : FERRO SILICI; : SOCARRIMAT i SECAT de fils i peces seda, cotó i altres teixits; : CALEFACCIÓ INDUSTRIAL de laboratoris i domèstica; : GENERADORS. BUIFADORS. MANOMETRES. materials d'aportació per la SOLDADURA AUTOGENA

PRESSUPOSTOS, ESTUDIS, CONSULTES I ASSAIGS GRATIS

Exit en la mida
Corbates inarrugables
Pijames a bon preu
JAUME I, 11
Telèfon 11655

LES ARTS I ELS ARTISTES

Les exposicions Un creuer per la Mediterrania

La monogràfica de Francesc Torrecassana

No podia començar millor la temporada d'exposicions d'art a Barcelona que de la manera que s'ha fet, és a dir, sota l'homenatge a un dels nostres més preclaros mestres del XIX que, com tots els seus coetanis, viuen gairebé oblidats pels nostres amateurs.

Durant la manca de temes que ofereix l'estiu, en el qual els nostres artistes es dediquen a acaparar material per a la temporada, hem parlat de la necessitat que hi ha de treure la pols dels noms dels pintors del segle passat i promoure un corrent revaloritzador que tant reclama aquell moviment, molt més important del que a primer cop d'ull es pot creure, no ja tan sols pel que en si representa, sinó per anar-lo a vincular en la trajectòria general de la pintura europea.

Poc temps després de Barbizon, els nostres artistes ja fan paisatge, sota una modalitat casolana, que ara, en virtut d'exercicis comparatius, apareix amb un to de tara que li proporciona la manca de contacte amb l'actualitat estrangera, principalment francesa.

La reclosió vuitcentista dels pintors catalans es tradueix en una producció paisatgista fonamentada en la mansuetud imperant i en l'absència de genialitat en què, de Rousseau endavant, excel·liren els francesos.

Si es pot parlar d'una escola catalana constituïda, s'ha de convenir que es classifica dintre un lirisme d'època que no era sostingut per les inquietuds estètiques de què eren presos altres nuclis pictòrics de fora de casa.

Naturalment que això de fet ja significa una personalitat i que sense la presència d'altres temptatives més reeixides ja donaria una evident pauta de solemnitat revolucionària a favor dels homes del XIX, i és potser sota aquell signe que hem de concloure'n la seva intrínseca magnitud, que, repetim-ho, a desgrat de tot, és notablement important en el propi sentit i en el de l'influència.

L'estudi d'aquests mestres, de Torrecassana principalment, ja que d'ell parlem, dona la sensació d'haver donat pas a molts artistes que a favor d'una època molt més preparada aconseguiren imposar-se en un públic al qual la proximitat excessiva dels anteriors no convenia.

L'exposició acabada d'inaugurar a les Galeries Syra ens presenta un Torrecassana complet, que pren forma a través de totes les especialitats per ell executades, retrats, paisatges, marines, etc., etc.

L'obra que al catàleg figura amb el número 1, *Torrecassana pintant*, constitueix la peça màxima de l'exposició. És un retrat vibrant, tremolós de genialitat, fill d'un moment felicíssim. Si tota l'obra recollida tingué la mateixa qualitat, Torrecassana representaria un cim en la nostra pintura. És un quadre que admet la fragmentació tan multiplicada com es vulgui; sempre en el subquadre hi queda la impressió d'un interès formidable, al qual col·labora la vigorositat, la visió colorística i la traça remarcable del vell pintor. Persones que recorden l'execució de l'autoretrat, expliquen la seva ofuscació davant l'entusiasme pel duo Casas-Rossinyol, que contribuï amb la seva foguerada persistentment prolongada a apartar de la popularitat Francesc Torrecassana, la qual cosa és un magnífic precedent per les manifestacions gratuïtes i els criteris insospesats.

Uns altres retrats que contribueixen a fer lògics els grans qualificatius són els dels senyors Dionís Renart i Roig i Raventós, que de diferents èpoques com són, demostren la continuïtat esplèndida del monogràfic a les Galeries Syra.

En l'apartat de figures cal destacar *La filosa*, obra que, a insistir el pintor en la seva condició espiritual, l'hauria portat a

prodligar-se en l'esperit francès que anima l'esmentada pintura ingressant en els corrents universalment reconeguts des dels museus com a immortals.

Cal també remarcar el retrat que s'exposà en el Saló MIRADOR.

Les teles de mariners són una clara exposició de l'imant que han representat per fantasies meridionals i acomodaticies i no costa gaire de desitjar-hi una branca genealògica que ha arribat fins molt a la vora nostra.

En els paisatges, Torrecassana queda igualment ben representat. És tot un pro-

Torrecassana — Autoretrat

ced de paisatgisme que no cau ni en cap excés de realisme ni d'impressionisme, d'aquells que formaren el guiatge de les figures secundàries dels esmentats moviments pictòrics. Aquestes obres van de les influències directament per Martí i Alsina fins les teles vivíssimes de facultats lluminíferes de la Rabassada, entre obres directes i les més o menys desvirtuades per l'imperatiu no sempre ponderat de l'encàrrec.

La prodigalitat de notes exposades en aquest conjunt monogràfic, lluny de perjudicar, com ha passat en altres ocasions, serveix per a valorar el total de les quaranta obres, ja que van fent ostensible la marxa ascendent en progressió del pintor ara homenajiat, i convencen de trobar-se davant un fet d'alta transcendència pel nostre art com és haver demostrat públicament l'existència d'un pintor oblidat, involucrat en signatures falses, i que molts països deuen desitjar per a catalogar-lo entre els seus vuitcentistes.

Es molt d'elogiar l'activitat d'uns darrers temps posada en pràctica encaminada a fer el més ràpid possible la reacció de la nostra pintura. La monogràfica que aquesta setmana comentem és la darrera fase d'aquella activitat que no cal dir com desitjariem que ben aviat es veïa superada.

L'exposició Torrecassana és un saló mnemotècnic que reporta velles faccions, amb la hieràtica sensació dipositada per la mort i els successos, esquitxat pels verds i els vermells violentíssims que la passió del vell pintor va prodigar fins pocs dies abans de traspasar. Hi ha la Barcelona que passava pel París brillant de fi de segle a través de la cadència oscil·lant del mirinyac i el copalta de *La Bohème*, la darrera victòria de l'assimilament costumístic i indumentari i fins i tot l'inamovibilitat del paisatge sembla ressentir-se de l'ordre del dia evocadora i adopta matisos que els nostres pintors d'avui interpreten amb un sentiment més trepidant i més pictòricament panteístic.

ENRIC F. GUAL

Per més despreocupat que siguem en entrar al recinte d'Al-Haram al-Sharif sentiu una certa «emoció històrica». Duen que en aquesta esplanada Salomó edificà el seu famós Temple, guardador de l'Arca de l'Aliança; damunt de la Roca, Abraham intentà sacrificar el seu fill Isaac; Mahoma ascendí cap al cel, i els croats fundaren l'Ordre dels Templaris.

De tots aquests fets, avui no en queda, gairebé, cap testimoni; només una roca i un mur de contenció. La roca està aixoplugada dintre la mesquita d'Omar, i del mur els jueus n'han fet el lloc predilecte de les seves lamentacions.

Aquesta mesquita és una de les construccions més impressionants del Pròxim Orient. Resumint les dades històriques, tenim primerament la presa de Jerusalem — 637 — pel califa Omar, constructor de la primitiva mesquita, de la qual, avui, només queda el nom. L'actual Cúpula de la Roca (Qubbat al-Sakhra) — anomenada correntment mesquita d'Omar — fou construïda pel califa omeia Abdel-Malek (685-705). A començaments del segle XI, un fenomen sísmic enderrocà la cúpula, però fou reconstruïda pel califa Hakem. Després, surten a l'escena els croats prenent Jerusalem l'any 1099. La Cúpula de la Roca esdevé, des d'aleshores, una església cristiana, amb l'altar emplaçat damunt la mateixa Roca. D'aquest Temple del Senyor (Templum Domini) deriva el nom de l'Ordre dels Templaris.

Surten, després, els musulmans reconquistant Jerusalem (1186) i la Cúpula torna a ésser — per obra de Saladí — un temple de l'Islam. En aquesta època es revesteixen els murs de marbre i es renoven els estucs incrustats a les parets interiors.

Els croats no es donen per vençuts i tornen a prendre Jerusalem (1229-1244), però degut a un conveni especial, el recinte sagrat del Haram continua en possessió de l'Islam. Però tampoc es donen per vençuts els musulmans, i finalment després de la conquesta otomana, sota el regnat de Solimà el Magnífic (1520-1566), la mesquita fou revestida d'admirables faiances — època d'esplendor de la ceràmica musulmana — i de vitralls policroms a les finestres.

Les renovacions que després ha sofert han estat deplorables. Sortosament, els actuals regents del temple han començat un treball depuratiu per retornar-lo a l'aspecte anterior.

La planta de la mesquita d'Omar és un octògon regular inscrit en un cercle de 26'95 metres de radi. Quatre portes d'accés en cada un dels punts cardinals. En l'interior, ocupant tot el centre de l'edifici, hi ha la cèlebre Roca.

Aquesta mesquita no té l'aspecte de mesquita ni de temple religiós. Enmig de l'exquísida riquesa d'aquesta joia, la pregària no hi acabaria d'encaixar; potser hi fóra més indicat un espectacle artístic. Un espectacle que escenifiqués aquelles paraules de Mahoma: «els perfums, les dones i l'oració, sobretot, són, per a mi, el millor d'aquest món». Amb l'aire saturat de perfum i unes quantes dansarines damunt de la Roca — sense cap propòsit de disbauxa profanadora — tindriem l'escenari corresponent. Quant a l'oració, potser les estances d'aquell altre Omar, el poeta Kayyam, farien el seu fet.

No voldria fer cap irreverència en dir que la mesquita d'Omar és un dels plats més succulents que ens pot oferir l'arquitectura humana. Quedeu tip, per sempre més, del que podríem dir-ne sensualitat colorística. I, com tots els bons plats, es fa difícil descriure'l. Es preferible que el lector que no coneix aquesta meravella se la imagini al seu gust. Però quan tingui ocasió de veure-la, potser haurà de reconèixer que molt sovint la realitat depassa la imaginació.

La fama de la mesquita d'Omar perdurà en tota l'època medieval. Els templaris d'Aix-la-Chapelle, de Metz, de Laon i de Londres construïren els seus temples seguint el model de Jerusalem. El temple que presideix el quadre de Rafael, *Lo Sposalizio*, és una mena de mesquita d'Omar, interpretada per la visió renaixentista. Fixeu-vos que fins la Rotonda de Palladi presenta semblants característiques. El palau dels voltants de Viena i la mesquita del mont Moria podrien anar a la capçalera de l'a-

nunci de les dues civilitzacions: orient i occident, la sensibilitat intel·lectual de Palladi i la sensibilitat sentimental d'Omar.

Omar devia ésser un sentimental; perquè l'enemic aferrissat de Mahoma passà a la més fanàtica submissió. Un dia va agafar l'espasa per anar a matar el Profeta, però després de llegir el Coran, a casa la seva germana, es convertí a l'Islamisme i fou una de les espases més brillants del nou dogma. I aquest cas es repetí en tots els potentats de la Meca.

Per exemple. Per què és negra la pedra santa de la Kaaba? Segons la llegenda, quan Abraham anava per aquests monts de Déu — amb les introspeccions pròpies de tot profeta — sofria, de tant en tant, aparicions malignes. Per defensar-se d'aquestes temptacions agafava la primera pedra que li venia a mà i la tirava contra el dimoni. En arribar a la Meca, Déu volgué premiar el seu fidel servidor enviant-li des del cel una pedra blanca i puríssima com una ala d'àngel.

Des d'aleshores aquesta pedra divina fou venerada a la Meca. Les tribus de beduïns anaven a adorar la Kaaba perquè el mortal que la besava quedava net de pecats que eren engolits tot seguit per la pedra. Però foren tants els pelegrins i és tan gran — ai las! — la maldat humana, que a còpia de netejar consciències, la pedra blanca s'anà enfosquant i es tornà negra del tot.

Es cosa sabuda que, avui dia, els musulmans practiquen la poligàmia. Però els antics beduïns, a més a més, també eren donats a la poliàndria. Si uns quants homes aspiraven al matrimoni d'una mateixa dona, el preu de la qual era inaccessible a un de sol, s'associaven bonament i s'hi casaven tots alhora. Una vegada efectuat el matrimoni, cada marit rebia, del sogre, un bastó. Quan un dels marits entrava a la tenda de l'esposa, deixava el bastó a fora com a senyal de la seva presència i perquè els altres associats no el destorbessin. Bona manera per evitar l'adulteri.

Si bé cal reconèixer que una esposa d'aquesta mena anava molt ben servida, sembla que en aquestes tribus primitives la naixença d'una femella era considerada com un càstig de Déu. Conten que si en una tribu neixien massa noies se les enterrava, de viu en viu, al desert, per estalviar la llet maternal destinada als infants mascles.

En contrast d'aquests procediments expeditius i en desgreuge dels beduïns, remarcarem els seus procediments poètics.

Segons un vell poema àrab, «Déu atorga a aquest poble quatre gràcies: el simple turbant per al desert, preferible a una corona; la tenda, més pràctica que un palau; l'espasa, que protegeix millor que les més altes muralles; i el do suprem, l'art meravellós del lliure cant».

Els beduïns portaven aquest do suprem del cant i la poesia fins a la punta de l'espasa. Perquè quan dues tribus es trobaven en circumstàncies de solventar alguna qüestió pendent, abans del combat s'avançaven els dos poetes respectius i cantaven les lloances de la seva tribu i censuraven l'adversària. Mentre els poetes lluitaven amb rimes i metàfores, els guerrers es mantenien pacífics. I si un dels poetes era vençut en la polèmica, la seva tribu es retirava a pesa-

Mesquita d'Omar

Sembla que el codi de l'Islam és fet de petites anècdotes de la vida del Profeta. Perquè un dia s'enfurià amb quatre borbotsos, més tard fou decretada l'abstinència. El fet que en l'art musulmà manqui la imatge humana, deriva d'aquesta conversa:

El recinte d'Al-Haram al-Sharif

—Per què, oh Profeta, ets contrari a les arts?

—Es per pietat als artistes que representen figures i cossos. Car el dia del judici Allà els manarà de donar vida a totes les formes que ells han dibuixat. I això els portarà a grans turments.

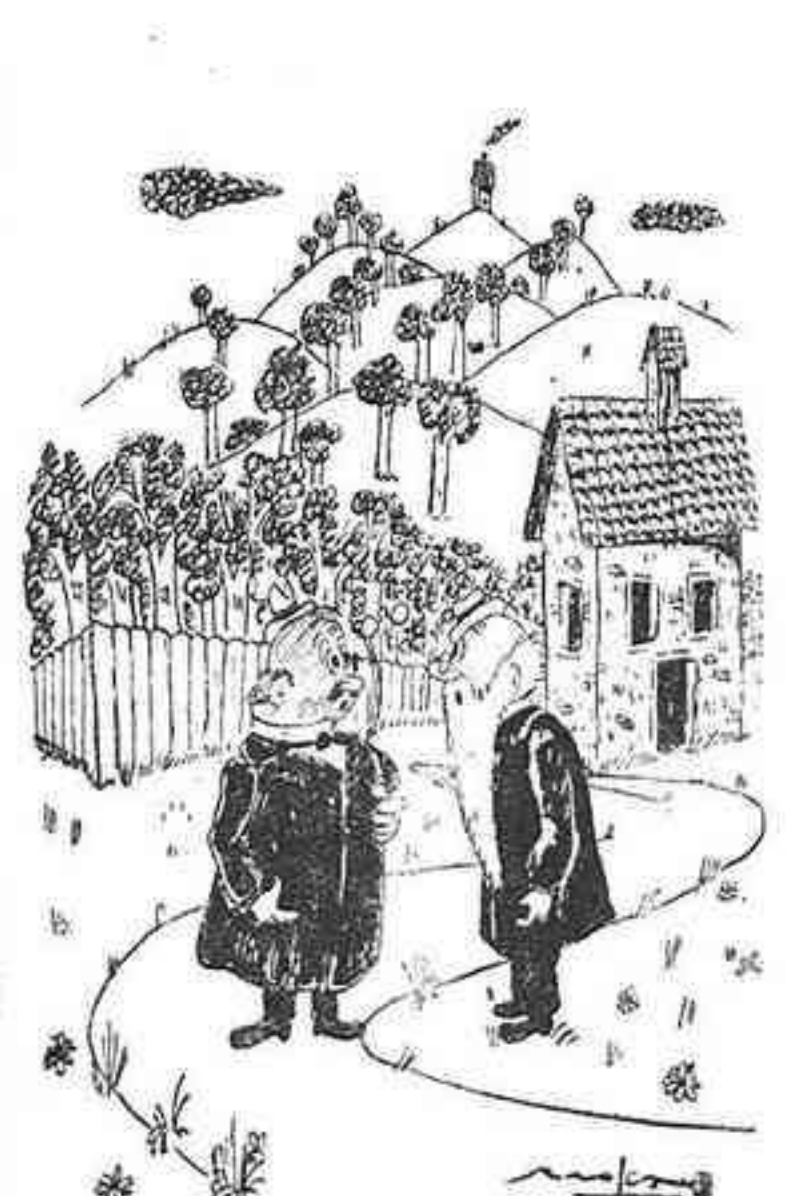
Si la profecia fos certa potser molts artistes deixarien l'ofici.

En el procés de l'Islamisme hi ha moltes coses interessants i divertides que, per conegudes que siguin, potser val la pena de recordar.

rada i en silenci, sense fer ús de les armes. Veiem, doncs, com els practicants de la ferotge «venjança de la sang» eren amants per la delicada poesia. Del *curioso discurso que hizo Don Quijote de las armas y las letras*, aquesta vegada guanyaren les lletres. Però ara estem massa civilitzats per a donar importància a aquesta mena de jocs florals de la Meca.

MÀRIUS GIFREDA

(*) Vegi's MIRADOR, números 289, 290, 292, 294 i 296.

RECONSTITUENTS

—Senzillament miraculós! D'ençà que el preneu, sembla que tingueu quaranta anys.
—Però si només en tinc trenta!

(Marc Aurelió, Roma)

—No has vist res que t'agradaés a la joieria?

—Sí, però no voldries que m'ho quedés.

—Per què? Què és?

—Un dependent.

(London Opinion)

«NONSENSE»

—Ara sí que estem arreglats! S'han des-cuidat de fer el túnel!

(Ric et Rac, Paris)

ESCOLA D'ART
DIRECCIO
SAINZ DE LA MAZA
DIBUIX I PINTURA
PORTAL DE L'ANGEL, 23. 4.1

MOBLES R. SIN
Propera inauguració dels
tallers i sala d'exposició a
Rambla de Catalunya, 125

—I com ho heu fet per pendre dues banderes i tres canons?

—Sóc cleptomán.

(Candide, Paris)

—Es horrorós! Va morir travessat per una agulla!

(Tout à vous, Paris)

MUSICA I RADIO

Crònica musical

La vida musical a Barcelona

La temporada dels grans concerts simfònics ha estat brillantment inaugurada amb la primera sessió de l'Associació de Música «da Camera». Pau Casals, després d'una execució afanada de l'Obertura d'Anacreont de Cherubini i de l'Obertura-Suite en re major de Bach, s'encarrega de presentar-nos un dels seus més joves i eminents col·legues: el violoncellista rus Gregor Piatigorsky. La seva interpretació molt virtuosa del concert de Schumann, al cap de dos dies del seu recital de preciositats de tota mena amb acompanyament de piano, en les famoses Audicions Intimes de la mateixa associació, li proporcionà un èxit triomfal i inoblidable. El temperament artístic de Piatigorsky és, en tots els aspectes, l'antipoda del de Casals. Piatigorsky és, per damunt de tot, un virtuós brillant, certament molt músic, però que es deixa seduir en tot moment pel maneig fantàstic del seu arquet, per una tècnica digital que troba dintre dintre d'ella mateixa un veritable plaer, una satisfacció definitiva. Per força Piatigorsky devia fracassar allà on Casals guanya sempre de nou la nostra profunda i ilimitada admiració: en la interpretació de Bach. I contràriament, és sobretot en l'execució del repertori romàntic, en les peces de Schumann o en el *Rondo* de Weber, veritable *perpetuum mobile*, on ens deixem enlluernar i emportar sense la més petita reserva. Dintre de poc sortirà en discos el concert de Schumann, executat pel propi Piatigorsky, acompanyat per la London Symphony Orchestra (*La Voz de su Amo*, DB 244-45-46), cosa que facilitarà a tots els amics d'aquest gran i brillant virtuós un record perpetu d'aquesta vetllada incomparable. En el mateix concert, Eduard Toldrà, l'eminent músic català que no cal presentar al públic pel gran renom que s'ha creat durant els darrers anys com a violinista i com a compositor, es posà al front de l'Orquestra Casals per a obtenir un èxit ben meregut amb l'estrena d'una bella *suite*, formada per cinc fragments de l'acompanyament musical que ha escrit per al drama popular, en tres actes, d'Adrià Gual, *Lionor o la filla del marxant*. Les diverses peces de la *suite*, evocadores d'escenes ben humanes i de moviments populars, no presenten cap dificultat complicada. Es tracta d'un estil molt lluminós, molt ingenu; d'una música que no planteja cap problema, però que vol distreure'ns tot i essent molt ben instrumentada. El públic semblà molt satisfet i per la nostra banda hem de confessar que ens distreguérem molt. Durant aquesta mateixa setmana ha tingut lloc el primer concert de l'Orquestra Pau Casals, al qual, malauradament, ens ha estat impossible d'assistir. Un conegut pianista polonès, Mieczyslaw Horszowski, interpretà el Concert en si be-

moll de Brahms. En el tercer moviment del concert, Casals canvià la batuta de director pel seu instrument preferit per a executar la part de violoncel solista de l'*Andante*.

La nostra discoteca

STOKOWSKI: EL CREPUSCLE DELS DÉUS. *Viatge de Sigfrid pel Rin*, I i II parts, DB 2126. — *Idem idem*, final; *Mort de Sigfrid*, I i II parts, DB 2127. — *Idem idem*,

Leopold Stokowski

III part i final; *Sacrifici de Brunilda*, I part, DB 2128. — *Idem idem*, II i III parts (amb Agnes Davies), DB 2129. — *Idem idem*, final (amb Agnes Davies); *Escena final* (sols orquestra), DB 2130.

Després de les meravelloses síntesis simfòniques del *Tristany* i de *L'Or del Rin*, de les quals hem parlat des d'aquestes pàgines, heus ací les del *Capvespre dels Déus*. Els discos de Stokowski representen avui un *standard* no superat encara i potser insuperable. Darreres conseqüències de l'estil brillant, desenrotllat pel piano i transplantat no fa encara cent anys a la gran orquestra, les execucions discogràfiques de l'Orquestra Simfònica de Filadèlfia contenen, alhora, un altre element que és molt del nostre temps: una claredat absoluta de l'estructura horitzontal, del moviment polirítmic i poliharmònic.

Aquesta doble qualitat de virtuosisme brillant i de linealisme sever ens dona un aspecte absolutament nou de la grandiosa sonoritat simfònica de l'obra de Wagner. Ultra això, aquestes síntesis simfòniques, fetes per Stokowski, ens atreuen per una altra raó. Molts dels passatges de l'obra de Wagner, sobretot els de la mitologia germànica i la ideologia místico-imperialista, s'han allunyat actualment de la nostra comprensió. Una obra com *L'Anell dels Nibelungs*, per exemple, exigeix per endavant — i ha exigít sempre — un extens estudi del contingut, un coneixement molt vast de les al·lusions místiques i dels significats ideològics i humans. No farem altra cosa que constatar un fet si diem que és cada dia més petit el nombre de wagnerians prou fanàtics per imposar-se un treball de preparació semblant per tal de poder gaudir millor després de les bel·leses de l'obra sencera. Això és potser lamentable, però és un fet.

Davant d'aquesta realitat, les deu cares dels nous discos del *Capvespre dels Déus* ens donen, en un veritable resum simfònic, la més pura essència musical — i res més que això — de la famosa obra. En aquest sentit, l'aparició d'una veu humana sobre tres cares (cantada tan meravellosament com mal pronunciada per Agnes Davies) no ens sembla pas gaire encertada. Car el que nosaltres volíem precisament era oblidar tota relació d'aquestes magnífiques peces de música amb tota la pesantor germànica dels textos. A part d'aquesta observació general, la nova col·lecció, que voldríem veure seguida ben aviat per una sèrie anàloga dels *Mestres Cantaires*, no admet la menor crítica ni del punt de vista musical ni de l'acústic.

OTTO MAYER

Notícies de tot el món

ALEMANYA

Una convenció acaba de fixar a 700 marcs el màxim d'honoraris que per una sola sessió podran cobrar els solistes en els concerts alemanys. Tenint en compte que el valor teòric del marc alemany és, aproximadament, de 2'80 pessetes, l'honorari més elevat que pot guanyar un solista de concert a l'Alemanya actual equival a unes 1,960 pessetes.

— Interrogat sobre si, del punt de vista nacional-socialista, la representació d'obres de Haendel (1685-1759) basades sobre temes de l'Antic Testament podria ésser permesa, el president de la Cambra musical de l'Estat alemany ha contestat que no hi veia cap inconvenient.

ARGENTINA

La primera representació d'*Arabella*, de Richard Strauss, al Colón de Buenos Aires, ha obtingut, malgrat un interpretació de primer ordre, un èxit molt feble. La crítica s'ha mostrat molt severa.

AUSTRIA

Un musicòleg vienès pretén haver descobert un fragment d'una òpera (81 pàgines d'orquestra) composta per Beethoven sobre un llibret de Schikaneder, *El Foc de la Vestal*.

HONGRIA

El gran compositor i famós violinista, Eugeni de Hubay, director principal de l'Escola Superior de Budapest, ha cessat en les seves funcions després d'una activitat de quaranta-vuit anys, dels quals n'ha passat quinze com a director. Com a successor seu ha estat nomenat Ernest de Dohnányi.

ITALIA

Pietro Mascagni, de vacances a Siracusa, ha presentat davant d'un auditori escollit la seva nova òpera *Nerone*, la qual serà estrenada a la Scala de Milà, el pròxim gener. El propi Mascagni interpretà tots els papers, acompanyant-se al piano.

TXECOSLOVAQUIA

El Teatre Nacional de Praga acaba d'obrir les seves portes amb la tradicional representació de *La Nívia Venuda*. En el programa de la nova temporada ha inscrit, al costat de diverses obres significatives txèques, el *Sacre du Printemps* de Stravinski, el *Pas d'Acier* de Prokofief, l'*Orfeu* de Monteverdi, els *Bergants* de Szymanowski i una de les òperes més reeixides de la jove escola txeca: *Els germans Karamàzof* (segons Dostoievski) de Jeremias.

U. R. S. S.

Dues obres de Txaiovski, completament inconnegudes fins ara, han estat tretes de l'oblit i executades amb gran èxit a Moscou. Es tracta de l'*Obertura-fantasia*, escrita en 1866, el manuscrit de la qual resta al Museu Txaiovski, a Klin, i de la seva *Segona Suite per a orquestra*, editada, però considerada fins ara com una obra esguerrada.

ORQUESTRA PAU CASALS

PALAU MUSICA CATALANA

Segon concert de tardor, diumenge vinent a dos quarts de sis de la tarda

Director PAU CASALS

amb la col·laboració del Mestre EDUARD TOLDRÀ i presentació a Barcelona del violinista SIGMUND FUERMANN. Obres de Brahms, Mozart, Mendelssohn i Toldrà (estrena)

Després de localitats

Unió Musical Casa Werner, Pg. de Gràcia, 54

LA PINACOTECA

PASSEIG DE GRACIA, 34

XX Exposició de "Les Arts i els Artistes"

PINTURA

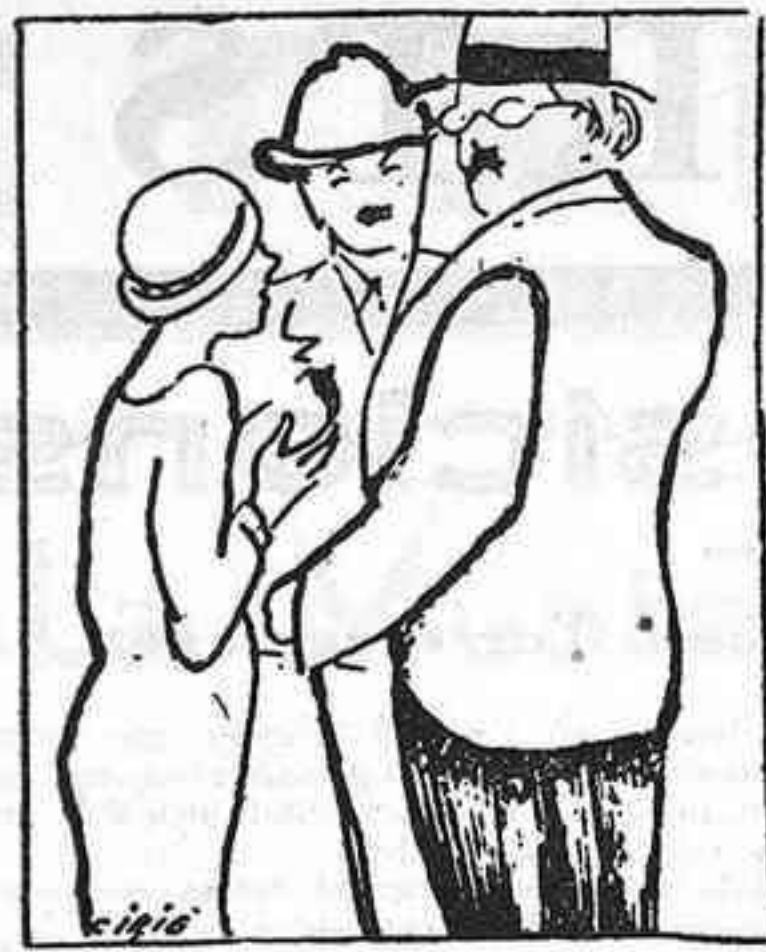
Carles - Crèixens - Junyent - Labarta - Mallol - Mercadé - Mombrú

ESCULTURA

Casanovas - Clarà - Dunyac

DIBUIX

Ynglada - Ricart - Ràfols

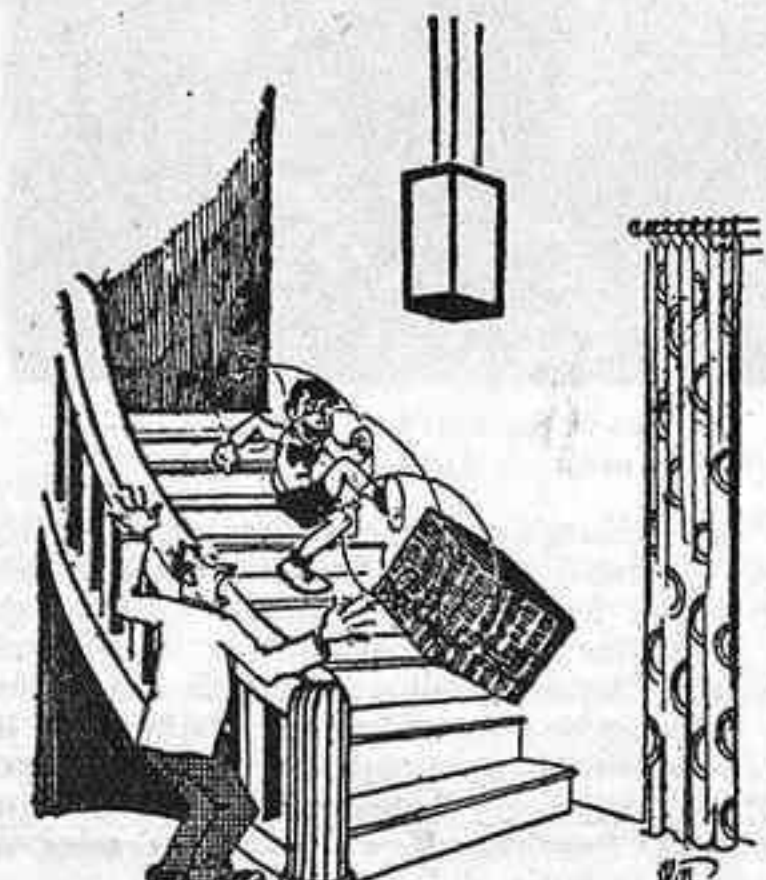
El gran home.—Aquí té l'autògraf. Què més se li ofereix?
L'admiradora.—Que em torni l'estilogràfica.

(Gazzettino Illustrato, Venècia)

—Hola, jove! No us convé una bona moto, barata?

(Noir et Blanc, París)

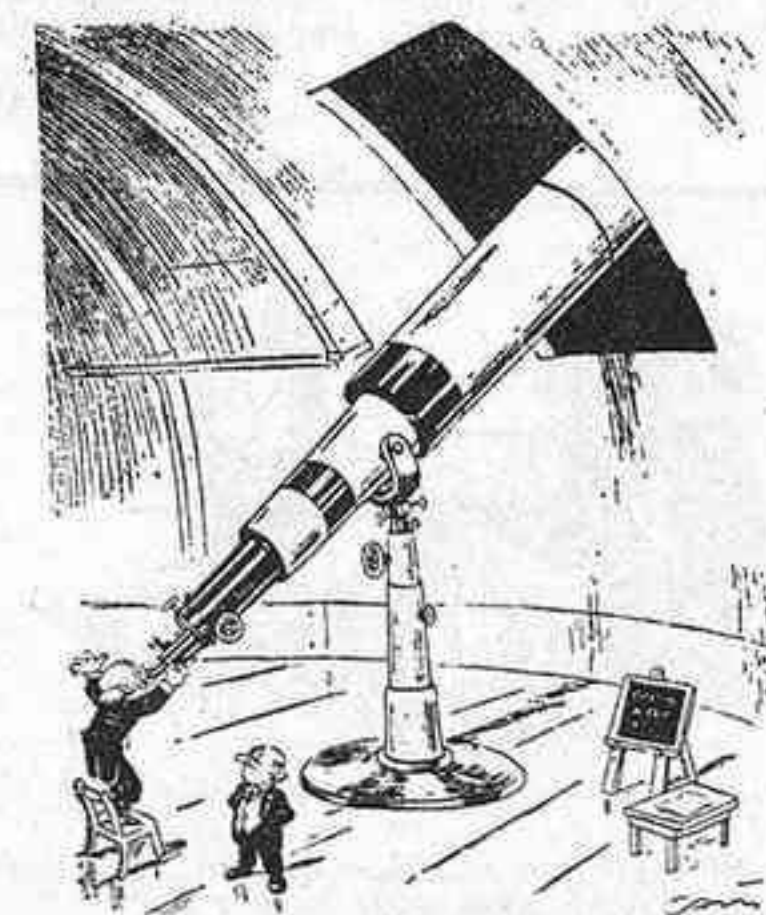
—Què és aquesta manera de baixar el cove!
—Es per divertir el meu germanet petit.
—I on és el teu germanet petit?
—Dintre el cove!

(Tout à vous, París)

—Es una obra escrita amb la meua sang, el meu...
—Que no teniu estilogràfica?

(Gringoire, París)

RIVALITAT DE SAVIS

—Eureka! He vist una nova estrella!
—Quinà gràcia! Enfilat sobre la cadira!

(La Gazzetta del Popolo, Torí)

EL GOS SANT BERNAT

—Es escandalós! Ja és la tercera vegada que aquesta bèstia s'emmona pel camí amb el barrilet d'aiguardent!

(Ric et Rac, París)

EN 1789

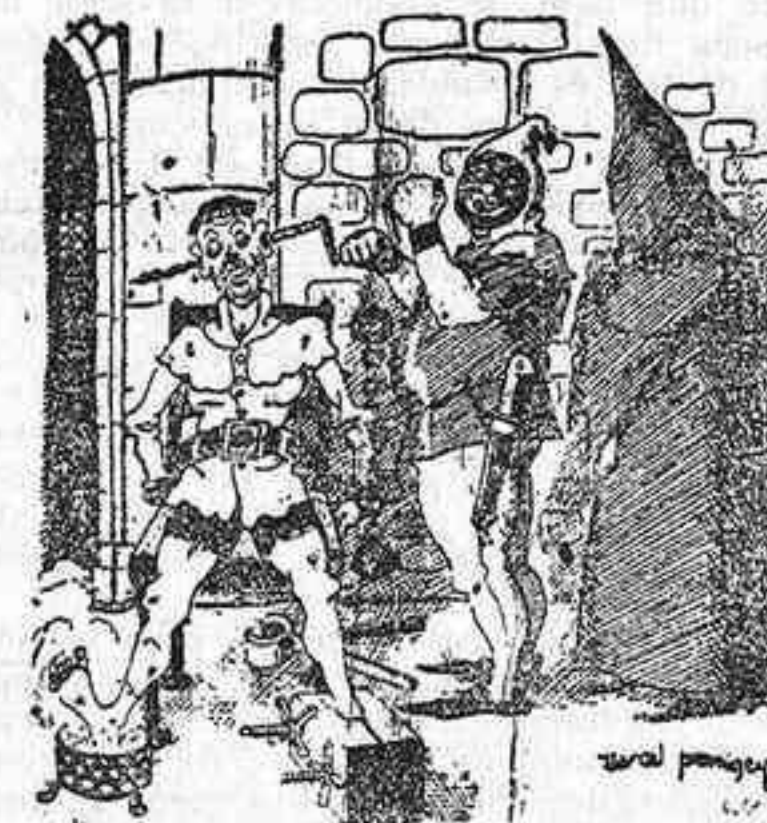
El pres de la Bastilla.—Que tarda a arribar el 14 de juliol!

(Ric et Rac, París)

—Potser té raó Roosevelt. Devem tornar a la prosperitat perquè les burilles ja són més llargues.

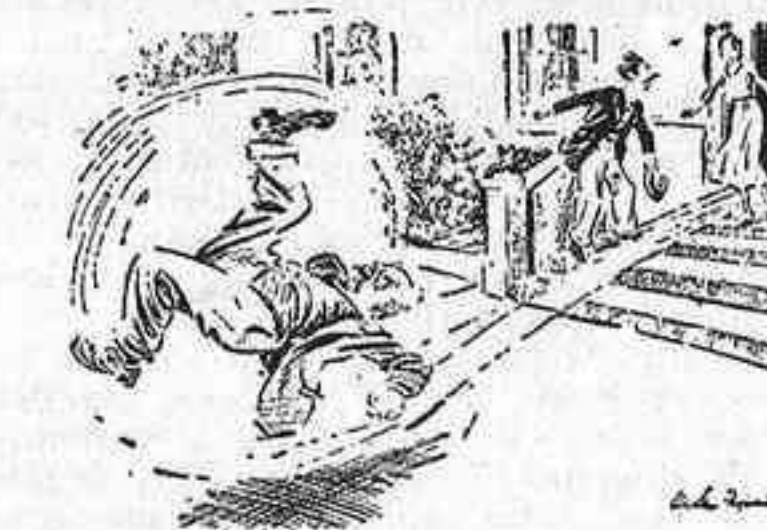
(New York World Telegram)

EN TEMPS DE LA INQUISICIO

—Encara no abjura?
—Ca! Per una orella li entra i per l'altra li surt!

(Ric et Rac, París)

—Mira, el teu pare no m'ha encertat, avui.

(The Humorist, Londres)

—Perdoneu que us molesti. Estic escrivint les meves *Memòries* i no recordo si va ésser en octubre o en novembre del 97 que us vaig pegar aquell parell de bufetades al Congrés.

(Ric et Rac, París)

SI ES ELÈCTRIC I DEL VOSTRE AUTOMÒBIL
us el repararan aviat i bé, al
GARATGE ELÈCTRIC
CARRER MOIA, 618 (Arbú i Diagonal)

No deixeu de llegir la darrera obra del P. Miquel d'Esplugues
EL MISSATGE D'ISRAEL
Israel - Jesús - Sant Pau
Preu: 6 pessetes
Administració i venda:
Llibreria Catalònia
3, Ronda de Sant Pere, 3
Telèfons: 12456 i 11147

Suscriviu-vos a **MIRADOR**
Corts Catalanes, 589 - BARCELONA

BUTLLETI DE SUBSCRIPCIO

Et Sr. _____
que viu a _____
carrei _____ n.º _____ es subscriu a **MIRADOR**
pel preu fixat de **3'50 ptes. trimestre.**
de _____ de 193_____
Signatura _____

TUBS A PRESSIÓ URALITA
BARCELONA - PLAÇA D'ANTONI LOPEZ, 15 - TEL. 16556